

Rekenkameronderzoek naar ondermijning

Rekenkameronderzoek naar ondermijning

Rapport
Rekenkamer Berg en Dal

Inhoudsopgave

Leeswijzer	1
H1 Inleiding	3
1.1 Wat is ondermijning?	3
1.2 Aanleiding en doelstelling	4
H2 Conclusies en aanbevelingen	5
2.1 Kernboodschap	5
2.2 Deelconclusies	6
2.3 Aanbevelingen	7
H3 Onderzoeksverantwoording	10
3.1 Hoofdvraag en deelvragen	10
3.2 Scope van het onderzoek	10
3.3 Onderzoeksmethoden	13
H4 Bewustwording	14
4.1 Heeft de gemeente Berg en Dal zicht op ondermijning c.q. ondermijnende criminaliteit?	15
4.2 Is de gemeente voldoende weerbaar tegen pogingen van ondermijning gericht tegen de gemeentelijke organisatie?	17
4.3 Is er binnen de gemeentelijke organisatie voldoende bewustzijn over de maatschappelijke risico's van ondermijning?	18
H5 Beleid en organisatie	20
5.1 Wat is de effectiviteit van het beleid en de uitvoering ter bestrijding van georganiseerde criminaliteit	21
5.2 Welk beleid heeft de gemeente ontwikkeld?	21
5.3 Op welke wijze is het beleid vertaald naar de uitvoeringsprogramma's?	24
5.4 Is er samenhang tussen beleid en uitvoeringsprogramma's?	27
5.5 In hoeverre wordt de inzet van het beleid (en de bijbehorende uitvoeringsprogramma's) gemonitord, geëvalueerd en beoordeeld?	28
H6 Rol gemeenteraad	29
Bijlage 1 Normenkader	33
Bijlage 2 Online enquête	34
Bijlage 3 Bestudeerde documenten	38
Bijlage 4 Geïnterviewde personen	39
Bijlage 5 Bestuurlijke reactie	40
Colofon	42

Dit document (inclusief eventuele bijlagen) is opgesteld door BMC en de (auteurs)rechten met betrekking tot de inhoud en het format van dit document berusten bij BMC. Dit document is uitsluitend bedoeld voor gebruik door de opdrachtgever en mag niet worden gepubliceerd of aan anderen ter beschikking worden gesteld zonder uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van BMC.

Leeswijzer

Voor u ligt het rapport van het Rekenkameronderzoek naar ondermijning in de gemeente Berg en Dal. Hierin doen we verslag van de onderzoeksactiviteiten die plaatsvonden in de periode december 2023 tot en met februari 2024 en geven we een overzicht van de bevindingen van het onderzoeksteam, zoals verzameld aan de hand van de onderzoeksvragen van de Rekenkamer.

Het onderzoek is opgebouwd uit twee delen. **Deel I** is te beschouwen als een zelfstandig leesbaar onderzoeksrapport. In dit deel zijn de hoofdlijnen van het onderzoek en de belangrijkste uitkomsten op hoofdlijnen beschreven. In dit deel leest u:

- de aanleiding voor het onderzoek
- de doelstelling van het onderzoek
- de conclusies uit het onderzoek
- de aanbevelingen en de lessen voor verbetering

Voor degenen die geïnteresseerd zijn in een gedetailleerde uitwerking van de onderzoeksvragen, is in **Deel II** (nota van bevindingen) het integrale onderzoek met daarin de volledige beantwoording van de onderzoeksvragen en de onderbouwing van de conclusies en aanbevelingen opgenomen.

DEEL I

Essentie van het onderzoek

H1 | Inleiding

1.1 Wat is ondermijning?

Waar het voor de een heel helder is wanneer er sprake is van ondermijning, is dat voor de ander niet zo. Dat maakt het thema en het probleem zo ongrijpbaar. Als het gaat om ondermijning dan ligt de basis in het 'voor verschillende illegale activiteiten gebruikmaken van legale bedrijven en diensten'.¹ Hierdoor vervagen normen en neemt het gevoel van veiligheid en leefbaarheid af. Dit effect heet ondermijning. Criminelen beïnvloeden en onderdrukken hierbij (actief) inwoners, ambtenaren, bestuurders en ondernemers. In sommige gevallen wordt ook (zwaar) geweld toegepast, tot aan liquidaties in woonwijken toe.² Het effect is dat bovenwereld en onderwereld met elkaar verweven raken. Ondermijning wordt in toenemende mate een maatschappelijk vraagstuk, omdat criminelen steeds vaker gebruikmaken van diensten van de bovenwereld.

Voorbeelden van diensten van de bovenwereld waarvan criminelen gebruikmaken

- Legale financiële dienstverleners om hun criminele winsten wit te wassen, zoals banken, verzekeraars en financieel adviseurs.
- Voorzieningen en technische kennis om criminele activiteiten uit te voeren, zoals:
 - een containeroverslag in de haven voor drugssmokkel of mensensmokkel;
 - post- en pakketstromen om xtc-pillen te versturen;
 - een elektricien voor de aanleg van een hennepkwekerij;
 - mensen die woonachtig zijn in Duitsland, maar in Nederland tewerk worden gesteld (arbeidsuitbuiting);
 - leegstand van winkelpanden die voor criminele activiteiten worden gebruikt;
 - vastgoed wordt gefinancierd met criminele gelden.
- Eigenaren of verhuurders in de vastgoedsector die hun panden (onder druk) laten gebruiken voor bijvoorbeeld drugs- of wapenhandel.
- Huisjes op vakantieparken die criminelen gebruiken voor bijvoorbeeld illegale prostitutie of drugshandel.

Hoewel dit probleem voor veel mensen op afstand lijkt te staan, zijn er tal van recente voorbeelden waarin ondermijning onderdeel is geworden van levens van inwoners. Zo houdt de productie van synthetische drugs de gemoederen in ons land dagelijks bezig. Ontploffende drugslabs in (dichtbevolkte) woonwijken zorgen voor een toename van onveiligheidsgevoelens en angst in de desbetreffende woonwijken en steden. Illegale afvaldumpingen van diezelfde drugslabs zorgen in woonwijken en in natuurgebieden voor ernstige vervuiling met alle kosten van dien voor de gemeenschap. Daarnaast zijn er zorgen om de steeds jonger wordende jongeren die zich bezighouden met het uithalen van de drugs in de havens in Nederland of het buitenland of hand- en spandiensten verrichten voor drugshandelaren in tal van gemeenten in Nederland.

¹ [Ondermijning. Rijksoverheid.nl](https://ondermijning.rijksoverheid.nl) en [Ondermijnende criminaliteit. Rijksoverheid.nl](https://ondermijnende.criminaliteit.rijksoverheid.nl) (geraadpleegd op 23 januari 2023).

² Georganiseerde criminaliteit en ondermijning (WODC), 2022.

Deze jongeren worden door politie en justitie gekwalificeerd als 'jonge aanwas'³. In paragraaf 3.2 staan voorbeelden genoemd van ondermijnend gedrag en van gedrag dat ondermijnend en strafbaar/crimineel is. Kortom het ontwrichtend effect van ondermijning kan op termijn groot zijn.

1.2 Aanleiding en doelstelling

De Rekenkamer Berg en Dal ziet dat de aandacht en de urgentie rondom ondermijning in gemeenten toenemen. Vooral ook bij gemeenten met een meer landelijk karakter zoals Berg en Dal. Om deze reden wenst de Rekenkamer inzicht te krijgen in de mate waarin in het gebied sprake is van ondermijning. Niet dat de gemeente Berg en Dal in de recent verschenen 'onderwereldkaart' wat betreft criminele ondermijning, met een 268e plaats (van de 352 gemeenten), in het bijzonder eruit springt. Maar wel omdat in kleine/landelijke gemeenten ondermijning steeds meer oplaait, en Berg en Dal (mogelijk temeer vanwege het zijn van een grensgemeente in nabijheid van een relatief grote stad) kwetsbaar is, willen ze onderzoeken hoe het ervoor staat in Berg en Dal. Juist vanuit het oogpunt om deze relatief gunstige positie te behouden of zelfs nog verder te verbeteren. Het doel van het onderzoek is inzicht te verkrijgen in de mate waarin de gemeente weerbaar is tegen ondermijning.

De Rekenkamer heeft de volgende hoofdvraag geformuleerd:

In welke mate is er sprake van lokale ondermijning en in hoeverre is de gemeente Berg en Dal hiertegen voldoende weerbaar?

De hoofdvraag is verder geoperationaliseerd naar zes deelvragen met als doel gerichte aanbevelingen te kunnen doen aan de gemeenteraad:

1. Heeft de gemeente Berg en Dal zicht op ondermijning c.q. ondermijnende criminaliteit?
 - a. Welke beelden zijn er wanneer het gaat over ondermijning?
 - b. Op welke wijze wordt ondermijning inzichtelijk gemaakt?
 - c. Op welke wijze worden ontwikkelingen gemonitord?
2. Is de gemeente voldoende weerbaar tegen pogingen van ondermijning gericht tegen de gemeentelijke organisatie?
3. Is er binnen de gemeentelijke organisatie voldoende bewustzijn over de maatschappelijke risico's van ondermijning?
4. Wat is de effectiviteit van het beleid en de uitvoering ter bestrijding van georganiseerde criminaliteit?
 - a. Welk beleid heeft de gemeente ontwikkeld?
 - b. Op welke wijze is het beleid vertaald naar de uitvoeringsprogramma's?
 - c. Is er samenhang tussen beleid en uitvoeringsprogramma's?
 - d. In hoeverre wordt de inzet van het beleid (en de bijbehorende uitvoeringsprogramma's) gemonitord, geëvalueerd en beoordeeld?
5. Wat is hierbij de rol van de gemeenteraad?
6. Wat zijn de mogelijke aandachts- en leerpunten op de korte en de lange termijn?

³ Jonge aanwas: het aandeel jongeren tussen de 8 en 23 jaar die het risico lopen om in de drugscriminaliteit te belanden.

H2 | Conclusies en aanbevelingen

Op basis van de bevindingen, zoals weergegeven in de hoofdstukken 4 t/m 6, worden in dit hoofdstuk conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

In deel II van dit rapport zijn alle bevindingen uitvoerig beschreven. In dit hoofdstuk gaan we in op de belangrijkste conclusies. In paragraaf 2.1 hebben we de kernboodschap van het onderzoek weergegeven.

2.1 Kernboodschap

De gemeente Berg en Dal is volop in ontwikkeling, ook als het gaat om de aanpak van ondermijning. Er wordt in de gemeente veel gedaan om ondermijning hoog op de agenda te krijgen en daarmee ook de bewustwording te vergroten.

De gemeente lijkt op dit moment voldoende weerbaar tegen ondermijning, maar de (bestuurlijke) weerbaarheid moet beter verankerd worden binnen de gemeentelijke organisatie. Dit met als doel dat de gemeente nu en in de nabije toekomst weerbaar blijft tegen ondermijning.

Hoewel de gemeente flinke stappen heeft gezet in de aanpak, is er dus nog ruimte voor verbetering. Er is nog geen structurele organisatorische brede aandacht voor ondermijning op het niveau van medewerkers, bestuurders en raadsleden binnen de gemeentelijke organisatie. Daarnaast moet het informatiebeeld van de gemeente Berg en Dal over ondermijning c.q. ondermijnende criminaliteitsvormen beter. Het (lokaal) tastbaar maken van de resultaten/rendementen dient als vliegwiel voor het huidige beleid, de inzet van bestuursrechtelijk instrumentarium en de nieuwe beleidsmatige ambities.

Deze zogenoemde 'lerende aanpak' vraagt naast de beoogde investeringen qua capaciteit, de nodige additionele kennis en expertise. Denk hierbij aan functies zoals een data-analist en criminoloog. Dergelijke experts zijn in staat meer inzicht(en) te genereren.

Tegelijkertijd biedt de samenwerking met partners en grensgemeenten nu al een stevige basis. Structurele aandacht door middel van bijvoorbeeld bewustwordingstrajecten (zoals communicatie) van, voor en met inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven - dat nu nog weinig gestalte heeft - moet beter. Zij zijn naar analogie van een voetbalveld de voorhoede en het middenveld om tijdig signalen te melden, of zoals Hans Boutellier het vertaalt: *"De aanpak ondermijning moet van keeper naar voorhoede"*.

2.2 Deelconclusies

1. De aandacht ten behoeve van bewustwording kent geen structureel karakter (zowel op het niveau van medewerkers, bestuurders als raadsleden).

Er is nog geen goed organisatiebreed beeld op ondermijning binnen de gemeentelijke organisatie, waardoor er onvoldoende bewustwording is wat de risico's zijn ten aanzien van ondermijning. Weerbaarheid heeft niet alleen betrekking op bewustwording, maar ook het signaleren en handelen wanneer de situatie hierom vraagt. Er wordt op structurele basis te weinig aandacht besteed aan bewustwordingstrajecten of bijeenkomsten waar de weerbaarheid en ondermijning centraal staan, blijkt uit de interviews. Op bestuurlijk niveau is men zich bewust van de risico's door een reeks aan integriteitsincidenten.

2. Door versnippering van ondermijninggerelateerde informatie kunnen maatschappelijke risico's niet goed worden geduid.

Uit de aangerekte informatie en interviews is gebleken dat ondermijninggerelateerde informatie binnen de gemeente Berg en Dal is versnipperd, met als gevolg dat er geen specifieke analyses en veiligheidsbeelden gegenereerd kunnen worden ten aanzien van de maatschappelijke risico's. Hierdoor kan er onvoldoende worden gestuurd, zowel in de aanpak als de benodigde capaciteit.

3. De gemeente Berg en Dal beschikt niet over een communicatiestrategie gericht op zowel de gemeentelijke organisatie als extern.

Op basis van de ingelezen documenten lijkt op dit moment de communicatie te veel af te hangen van projecten en interventies. Door het gemis van een communicatiestrategie blijft het onduidelijk hoe de communicatie wordt verricht vanuit de overkoepelende scope van ondermijning, met welke partijen, 'wat de kernboodschap is' en 'via welke kanalen de communicatie loopt'. Kortom, een gebrek aan een samenhangend geheel.

4. De lokale inzet en het gebruik van het bestuurlijke instrumentarium is niet duidelijk.

Tijdens dit onderzoek is niet duidelijk geworden of het bestuurlijke instrumentarium optimaal wordt benut en zijn wij geen vooraf vastgestelde doelen tegengekomen. Zo ontbreken er op basis van de ontvangen documenten cijfers over de maatregelen zoals de inzet: last onder dwangsom, bestuurlijk afpakken en het actief handelen bij openstaande vorderingen.

5. De voortgang van de aanpak ondermijning is lastig te volgen voor de raad.

De voortgang van de aanpak tegen ondermijning is op dit moment niet goed te volgen omdat de informatievoorziening op het thema niet structureel is en op onderdelen ook nog te beperkt, vinden raadsleden. In de planning-en-controldocumenten wordt weinig over ondermijning gerapporteerd, vaak in kwalitatieve zin en binnen andere beleidsonderdelen. Doordat een structurele informatievoorziening nog geen gestalte heeft gekregen, is er op dit moment sprake van een *information gap*. Hierdoor kunnen raadsleden de voortgang beperkt volgen. Tegelijkertijd is het ook zo dat de raad zelf om informatie kan vragen, maar daar ook beperkt gebruik van heeft gemaakt.

6. De raad voelt zich niet goed geëquipeerd in de rol van kadersteller en controleur.

Ondermijning is een lastige en complexe opgave die meerdere beleidsterreinen raakt, waardoor het voor raadsleden soms moeilijk is te doorgronden. Uit verschillende reacties van raadsleden komt naar voren dat ze graag hun rol als kadersteller en controleur willen pakken, maar dat ze zich niet altijd volledig geëquipeerd voelen in die rol. Er is dan ook weinig gebruikgemaakt van de (bij)sturingsinstrumenten. Om goed te kunnen kader stellen en controleren is meer kennis en expertise nodig over het thema, dat niet alleen complex is, maar ook aan veel verandering onderhevig is.

2.3 Aanbevelingen

Op basis van de hierboven geformuleerde conclusies komt de Rekenkamer tot de volgende aanbevelingen.

1. College: Besteed structureel aandacht aan de bewustwording binnen de gemeentelijke organisatie.

Onze eerste aanbeveling is om structureel en organisatiebreed aandacht te besteden aan weerbaarheid en ondermijning. Werk daarbij middels bewustwordingstrajecten toe naar het punt dat signalen worden herkend en werk zo veel mogelijk integraal met andere afdelingen. Betrek zo nodig externe partijen hierbij. Bureau Broekhuizen heeft een concrete handreiking hierover geschreven⁴ of agendeer de weerbaarheid op regionaal niveau (zie: Flevolandse norm⁵). Bied handelingsperspectief aan medewerkers door aan te sluiten op de regionale ambities om signalen actief op te halen en het opstellen van een interne meldroute. Laat de weerbaarheid niet te veel afhangen van factoren, zoals medewerkers die van buiten de gemeente worden aangetrokken, of de politie die binnen het gemeentehuis een kantoor heeft. Actieve bewustwording, herkenning van de signalen en handelingsperspectief vormen een eerste barrière om meer weerbaar te zijn tegen ondermijning.

2. College: Integreer ondermijninggerelateerde informatie zodat de lokale analyse en veiligheidsbeelden gegenereerd kunnen worden.

Verbeter het zicht op de maatschappelijke risico's door het samenvoegen, duiden en monitoren van informatie. Een sturingstool ten behoeve van de aanpak, benodigde middelen en capaciteit zorgt voor een betere koersbepaling en prioritering, meer bewustwording (ook politiek) en zicht op specifieke ondermijningsfenomenen en criminaliteitsvormen voor Berg en Dal. Het lectoraat ondermijning van Avans Hogeschool heeft de afgelopen jaren een set van handreikingen ten behoeve van informatiebeelden voor gemeenten ontwikkeld. Het maken van inhoudelijke analyses en veiligheidsbeelden biedt een gefundeerde onderlegger voor zowel de politiek als de monitoring en vorming van beleidsambities.

⁴ https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2021/06/119004_Lokale_weerbaarheid_2021_WEB.pdf

⁵ <https://www.dronten.nl/actueel/flevolandse-norm-schrikt-criminelen-af/#:~:text=De%20Flevolandse%20Norm%20zorgt%20ervoor,meer%20risico%20op%20ondermijnende%20criminaliteit.>

3. College: Scherp het beleid aan zodat het rendement van de aanpak tastbaar wordt.

Vertaal het beleid naar concrete doelen en laat zien hoe je komt tot het gewenste resultaat en rendement. Het gebruik van bijvoorbeeld SMART-criteria voor de uitvoering van de beleidsambities biedt meer richting en concreetheid dan sec het benoemen van de acties op regionaal niveau, laat staan op het niveau van de gemeente Berg en Dal. Spiegel de regionale uitvoeringsplannen aan de behoefte vanuit het beeld van de gemeente Berg en Dal op basis van analyses en ontwikkel eventueel aanvullend beleid. Maak naast de ambitie duidelijk wat de bijdrage is van iedere partner vanuit de eigen taakstelling. Onderzoek en maak inzichtelijk of al het bestuurlijke instrumentarium optimaal en consequent wordt toegepast en welk resultaat dit moet opleveren.

4. College: Stel een communicatiestrategie op die gericht is op zowel de gemeentelijke organisatie als extern.

Stel een communicatiestrategie vast gericht op de bewustwording ter versterking van de weerbaarheid en onder meer in relatie tot ondermijning. Richt de strategie zowel op intern als extern gebruik. Communiceer actief als gemeente en samen met partners over de resultaten naar aanleiding van integrale controles, Bibob-procedures, trends, fenomenen, et cetera. Op het kennisplatform ondermijning⁶ kan een communicatiekit gedownload worden, met voorbeelden van persberichten. Hiermee wordt bewustwording en signalering gestimuleerd bij het bedrijfsleven, de maatschappelijke organisaties en de inwoners. Er gaat een preventieve werking uit wanneer communicatie effectief wordt ingezet.

5. College en raad: Zorg dat de informatievoorziening aansluit op de behoefte van de raad.

Het is belangrijk dat de raad kan bepalen hoe en wanneer hij wordt ingelicht over zowel de inhoudelijke taakuitvoering op het gebied van ondermijning als de risico's die de gemeente en raad lopen. De gemeenteraad kan beter in positie worden gebracht door hem bijvoorbeeld in de vorm van raadsinformatiebijeenkomsten te informeren over zowel de risico's voor raadsleden zelf, als de voortgang van de aanpak, dan wel het (deel)beleid; dit kan lokaal, maar kan ook in regionaal verband (Tweestromenland of Gelderland-Zuid). Als het gaat om bijeenkomsten en informatie is vooral behoefte geuit aan laagdrempelige informatieuitwisseling. Dit staat los van de politieke oordeelsvorming, maar eerder sessies met experts, zodat de raad ook op een bepaald kennisniveau kan komen. Vraag hierbij bijvoorbeeld ondersteuning vanuit het RIEC. Wanneer de omvang van de opgave groeit, moet de informatievoorziening over die opgave ook meegroeien, dan wel bewegen. Om tot goede informatievoorziening te komen is het voor het college tegelijkertijd belangrijk dat de gemeenteraad aangeeft op welke punten de gemeenteraad wil (bij)sturen.

⁶ <https://www.kennisplatformondermijning.nl/kennisbank/p.17>

DEEL II

Nota van bevindingen

H3 | Onderzoeksverantwoording

Deel II van het rapport gaat gedetailleerder in op de bevindingen waarop de conclusies en aanbevelingen in Deel I zijn gebaseerd. Deel II kent de volgende hoofdstukindeling:

- Hoofdstuk 3: Onderzoeksverantwoording
- Hoofdstuk 4: Bewustwording
- Hoofdstuk 5: Beleid en organisatie
- Hoofdstuk 6: Rol van de raad

In de bijlagen is de informatie opgenomen waarnaar in de tekst wordt verwezen. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd.

3.1 Hoofdvraag en deelvragen

Voor dit onderzoek heeft de Rekenkamer de volgende hoofdvraag gehanteerd.

In welke mate is er sprake van lokale ondermijning en in hoeverre is de gemeente Berg en Dal hiertegen voldoende weerbaar?

De hoofdvraag is verder geoperationaliseerd naar zes deelvragen:

1. Heeft de gemeente Berg en Dal zicht op ondermijning c.q. ondermijnende criminaliteit?
 - Welke beelden zijn er wanneer het gaat over ondermijning?
 - Op welke wijze wordt ondermijning inzichtelijk gemaakt?
 - Op welke wijze worden ontwikkelingen gemonitord?
2. Is de gemeente voldoende weerbaar tegen pogingen van ondermijning gericht tegen de gemeentelijke organisatie?
3. Is er binnen de gemeentelijke organisatie voldoende bewustzijn over de maatschappelijke risico's van ondermijning?
4. Wat is de effectiviteit van het beleid en de uitvoering ter bestrijding van georganiseerde criminaliteit?
 - a. Welk beleid heeft de gemeente ontwikkeld?
 - b. Op welke wijze is het beleid vertaald naar de uitvoeringsprogramma's?
 - c. Is er samenhang tussen beleid en uitvoeringsprogramma's?
 - d. In hoeverre wordt de inzet van het beleid (en de bijbehorende uitvoeringsprogramma's) gemonitord, geëvalueerd en beoordeeld?
5. Wat is hierbij de rol van de gemeenteraad?
6. Wat zijn de mogelijke aandachts- en leerpunten op de korte en de lange termijn?

3.2 Scope van het onderzoek

Dit onderzoek kent een inventariserend karakter en concentreert zich enerzijds op de mate waarin er zicht is op ondermijning binnen een gemeente en anderzijds op de (bestuurlijke) weerbaarheid van de gemeentelijke organisatie en het bestuur.

Kortom, het betreft inzage in het huidige, nog vigerende beleid van de gemeente Berg en Dal. Hierdoor kenmerkt het onderzoek zich als een **ex durante onderzoek**.⁷

Met dit onderzoek is ingezet op een nulmeting. Om focus aan te brengen in het onderzoek, is een beperkt aantal jaren teruggedaan. Onderzocht is in hoeverre het thema ondermijning leeft, wat de beelden en geluiden hierbij zijn en waar men staat qua (bestuurlijke) weerbaarheid van de gemeentelijke organisatie. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie soorten types van ondermijning: georganiseerde criminaliteit, ondermijnende criminaliteit en ondermijning. Dit onderzoek richt zich op ondermijning en ondermijnende criminaliteit. Ondermijning is namelijk een breed en overstijgend begrip.

Er hoeft geen sprake te zijn van criminaliteit om toch een ondermijnend effect op de samenleving te hebben. Het beïnvloeden van raadsleden is op zichzelf niet crimineel. Het achterliggende motief kan echter kwaadwillend van aard zijn en dan is er sprake van ondermijning.

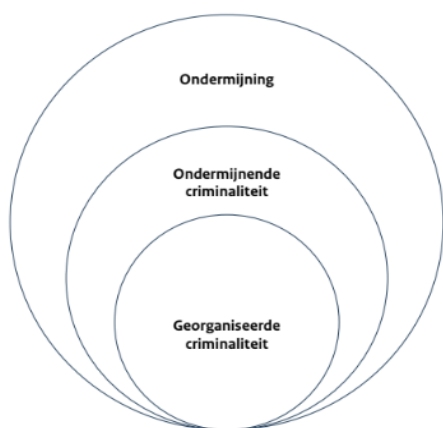
*Voorbeelden van gedrag dat ondermijnend is, maar niet strafbaar*⁸:

- een agent die niet optreedt als dat geboden is;
- belangenverstrengeling door een bestuurder zonder dat er sprake is van corruptie;
- miljoenen die verdwijnen bij woningcorporaties als gevolg van wanbestuur.

Voorbeelden van gedrag dat én ondermijnend én strafbaar/crimineel is:

- het op grote schaal systematisch schenden van wettelijke normen;
- intimidatie, omkoping, chantage van burgers, bedrijven, bestuurders en ambtelijk uitvoerend apparaat.

Figuur 1 Model 'Sluipend gif'⁹

⁷ Ex durante evaluatie is een evaluatievorm die zich richt op wat er moet gebeuren op het moment dat bijstelling nog mogelijk is, in plaats van wat er had moeten gebeuren achteraf. In dit geval gaat het dus om de vraag wat er nog moet gebeuren om de betreffende regelgeving goed te laten werken.

⁸ <https://www.bureauintegriteit.nl/ondermijning>

⁹ Lam, J.M., Van der Wal, R & Kop., "Sluipend gif". Een onderzoek naar ondermijnende criminaliteit, Den Haag: Boom Lemma, 2018.

Concreet is onderzocht in hoeverre de gemeente het eigen ambitieniveau ten aanzien van deze dienstverlening heeft doorgevoerd in beleid, regelgeving en organisatie-aanpassingen. We hebben, indien van toepassing, een aantal ontwikkelpunten geformuleerd voor de gemeente voor de korte- en middellange termijn met dien verstande dat de aanpak van ondermijning er een van de lange adem is.

(Bestuurlijke) weerbaarheid

Bestuurlijke weerbaarheid is voor alle onderdelen van een gemeente essentieel. Niet alleen voor het bestuur en de afdeling veiligheid, maar ook voor andere afdelingen. We hebben de volgende thema's onderzocht:

1. Bewustwording en organisatie

In hoeverre medewerkers, college en raad zich bewust zijn van de risico's van ondermijnende criminaliteit. Dit betekent dat we onderzoeken of signalen van ondermijning worden herkend en gemeld en of er hiervoor structureel en organisatiebreed aandacht is (van planvorming tot en met uitvoering).

2. Informatiepositie en informatiebeveiliging

In hoeverre de informatiepositie van de gemeente op orde is. Het betreft hier niet alleen de informatiebeveiliging, maar ook in hoeverre de informatiepositie van de gemeente in staat is zicht te krijgen op patronen van ondermijnende criminaliteit en potentiële voedingsbodems hiervan.

3. Beleid en handhaving

In hoeverre het beleid actueel is en consequent wordt uitgevoerd. Of al het bestuurlijke instrumentarium wordt ingezet om ondermijning te voorkomen en te bestrijden. We zoomen specifiek in op bestuurlijk afpakken en de Wet Bibob.¹⁰

4. Integriteit en veilige werkomgeving

In hoeverre ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers veilig en zonder oneigenlijke druk hun taak kunnen uitoefenen. Het gaat hier ook over preventieve beveiligingsmaatregelen en adequaat reageren op zaken als agressie en intimidatie.

5. Communicatie

In hoeverre de gemeente transparant is in haar handelen en communicatie (preventie en repressie) en communicatie inzet als interventiemiddel tegen ondermijning.

Buiten de scope van dit onderzoek vallen:

- In algemene zin het aandeel van de gemeente in de totale integrale aanpak van ondermijning.
- Hoe bepaalde partners zich verhouden tot het gemeentelijk perspectief in de aanpak van ondermijning.
- In algemene zin de aanpak van georganiseerde criminaliteit.
- Vragen waarbij specialistische kennis noodzakelijk is (bijvoorbeeld juridische of financiële kennis, informatiebeveiliging).

¹⁰ Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur.

3.3 Onderzoeksmethoden

Voor het verzamelen van de benodigde informatie en het beantwoorden van de onderzoeksvragen zijn verschillende onderzoeksmethoden gebruikt:

Deskresearch

Een complete lijst van de bestudeerde documenten is opgenomen in **bijlage 3**. Op basis van de documentenstudie hebben we het ondermijningsbeeld in kaart gebracht. Vervolgens zijn op basis van de documentenstudie de topiclijsten opgesteld voor de interviews met betrokkenen.

Online enquête voor de gemeenteraad

Om alle raadsleden de gelegenheid te bieden een bijdrage te leveren aan het onderzoek is een online enquête uitgezet. Deze enquête bestond uit een beperkt aantal vragen die onder andere ingingen op:

- kennis van ondermijning;
- (in)zicht (in)/op ondermijning;
- ervaringen en (bestuurlijke) weerbaarheid;
- informatievoorziening aan de raad;
- kansen en risico's rondom dit thema voor de gemeenteraad.

In **bijlage 2** is de complete enquête opgenomen. De enquête is uitgezet onder de voltallige raad, inclusief carrouselleden. Uiteindelijk hebben negentien raads- dan wel carrouselleden de enquête ingevuld, wat neerkomt op een respons van 46,3%. Het plan was om in het gesprek met de raad door te vragen op de resultaten uit de enquête. Voor dit gesprek was echter te weinig animo vanuit de raad.

Interviews met betrokkenen en ketenpartners

Voor verdieping en nadere duiding zijn interviews gehouden. Er zijn onder andere gesprekken gevoerd met verschillende medewerkers van de ambtelijke organisatie en de verantwoordelijke portefeuillehouder. Ten slotte hebben we gesprekken gevoerd met de politie en de ondermijningscoördinator van Tweestromenland. De complete lijst van geïnterviewde personen is te vinden in **bijlage 4**.

H4 | Bewustwording

In dit hoofdstuk gaan we in op het bewustzijn ten aanzien van ondermijning c.q. ondermijnende criminaliteit binnen de gemeentelijke organisatie. De gemeentelijke organisatie speelt een cruciale rol in het genereren van ondermijningsbeelden, de lokale aanpak en de advisering richting raad en burgemeesters en wethouders. Voor een goede rechtmatige taakuitvoering dient de gemeentelijke organisatie gevrijwaard te zijn van iedere vorm van criminele inmenging en het borgen van de ambtelijke professionele oordeelsvorming.

De volgende deelvragen komen in dit hoofdstuk aan de orde.

Deelvragen

1. Heeft de gemeente Berg en Dal zicht op ondermijning c.q. ondermijnende criminaliteit?
 - Welke beelden zijn er wanneer het gaat over ondermijning?
 - Op welke wijze wordt ondermijning inzichtelijk gemaakt?
 - Op welke wijze worden ontwikkelingen gemonitord?
2. Is de gemeente voldoende weerbaar tegen pogingen van ondermijning gericht tegen de gemeentelijke organisatie?
3. Is er binnen de gemeentelijke organisatie voldoende bewustzijn over de maatschappelijke risico's van ondermijning?

De belangrijkste bevindingen in dit hoofdstuk zijn:

- Het ondermijningsbeeld van de gemeente gaat uit van weinig ondermijning c.q. criminaliteitsvormen. De gemeente Berg en Dal kent een laag aantal geregistreerde zaken op het gebied van ondermijning. Tegelijkertijd zijn er tal van (risico)factoren die van invloed kunnen zijn, maar die mogelijk buiten het gezichtsveld blijven. Of het huidige beeld van de gemeente Berg en Dal berust op een werkelijk beeld is niet nader onderzocht, mede vanwege het uitgangspunt van dit onderzoek (namelijk het onderzoeken van de weerbaarheid van de gemeentelijke organisatie).
- De (organisatorische) brede weerbaarheid is sterk afhankelijk van de rol en functie. De gemeentelijke organisatie heeft de basis op orde, maar mist een actieve en structurele organisatiebrede aandacht (zowel voor de eigen medewerkers, bestuurders als raadsleden) ter bevordering van de weerbaarheid en ondermijning.
- De maatschappelijke impact wordt serieus genomen, maar behoeft een onderlegger en investering. We constateren dat we geen uitspraken kunnen doen over of de capaciteit toereikend is en alle maatschappelijke risico's in beeld zijn. Dit komt door het gemis van een goed informatiebeeld en het monitoren van navolgbaar handelen.

4.1 Heeft de gemeente Berg en Dal zicht op ondermijning c.q. ondermijnende criminaliteit?

Ter beantwoording van de vraag of binnen de gemeente Berg en Dal een helder en eenduidig beeld heerst op het gebied van ondermijning, worden drie deelvragen beantwoord. Een goed beeld stelt de gemeente in staat gericht beleid en interventies in te zetten (zowel preventief als repressief).

Het ondermijningsbeeld van de gemeente gaat uit van weinig ondermijning c.q. criminaliteitsvormen

Het ondermijningsbeeld van de gemeente gaat uit van weinig ondermijning c.q. criminaliteitsvormen. De gemeente Berg en Dal kent een laag aantal geregistreerde zaken op het gebied van ondermijning. Tegelijkertijd zijn er tal van (risico)factoren die van invloed kunnen zijn, maar die mogelijk buiten het gezichtsveld blijven. Of het huidige beeld van de gemeente Berg en Dal berust op een werkelijk beeld is niet nader onderzocht, mede vanwege het ontbreken van een actueel informatiebeeld van de gemeente Berg en Dal op ondermijning en het uitgangspunt van dit onderzoek (namelijk het onderzoeken van de weerbaarheid van de gemeentelijke organisatie). Het huidige informatiebeeld is vooral gebaseerd op eerdere rapportages, signalen en meldingen.

De geografische ligging en omgevingskenmerken van de gemeente Berg en Dal

De gemeente Berg en Dal is een fusiegemeente (sinds 2015) vanuit de voormalige gemeenten Groesbeek, Millingen aan de Rijn en Ubbergen, kent relatief veel buitengebied en een aanzienlijk deel grenst aan Duitsland. Ondermijning stopt niet bij de grens, dit blijkt uit een gesprek waarin het thema mensenhandel (arbeidsuitbuiting) wordt benoemd. Concreet gaat het bijvoorbeeld over mensen die woonachtig zijn in Duitsland, maar in Nederland te werk zijn gesteld. Hierdoor ontbreekt er zicht waarop gehandhaafd kan worden. De aanpak van ondermijning is niet ingericht op grensoverschrijdende ondermijning. In dergelijke situaties wordt wel afstemming gezocht met regionale instanties die hierbij een rol kunnen spelen, zoals het RIEC.

Historisch perspectief

In verschillende gesprekken werd de huidige tijdgeest vergeleken met de geschiedenis waarmee meteen werd aangegeven dat Berg en Dal al sinds mensenheugenis een bijzonder gebied is waarin bijzondere activiteiten plaatsvinden. Zo werd er een link gelegd tussen de vroegere koppelbazen en de huidige arbeidsmigranten en tussen de oude smokkelroutes en mensenhandel. Met aandacht voor vakantieparken, buitengebieden, sportverenigingen en de link naar de grote zorg-/jeugdinstellingen binnen de gemeente zijn de geïnterviewden voldoende bewust van het feit dat juist daar de maatschappelijke risico's liggen. Aandacht voor de problematieken van kwetsbare personen binnen het sociaal domein is relatief weinig aan bod gekomen.

Bewonersperspectief

Vanwege de scope van het onderzoek is in beperkte mate ingezoomd op in hoeverre inwoners betrokken worden bij dit thema. De gemeente Berg en Dal is de afgelopen jaren een aantal zaken tegengekomen in het buitengebied en sporadisch wordt er melding gedaan vanuit boa's en inwoners.

Een campagne (Samen voor een veiligere buurt) heeft blijkens de effectmeting wel geleid tot meer bewustwording, maar (nog) niet tot een verhoogd aantal meldingen. De gemeente Berg en Dal informeert haar inwoners via de website wel hoe ze melding kunnen doen, maar ondanks dat blijven de meldingen achterwege. Mogelijk dat inwoners zich wel degelijk bewust zijn van de risico's omtrent ondermijning, maar dat dit door een ons-kent-ons cultuur niet zichtbaar wordt.

Ambities lokaal bestuur en lokaal beleid

We constateren dat in het coalitieplan 2022-2026 ondermijning niet als prioriteit wordt gezien, terwijl ondermijning wel in het regionaal vastgesteld Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 (nader te noemen: IVP) en Uitvoeringsplan (nader te noemen: UVP) 2023-2024 als prioriteit wordt benoemd. Dit betekent dat de gemeente Berg en Dal beschikt over een vastgesteld IVP en UVP, maar dit regionaal is opgesteld door c.q. namens de intergemeentelijke gezagsdriehoek. Paragraaf 5.5 gaat dieper in op de samenhang tussen het IVP, UVP en gemeentelijk beleid. Tijdens het onderzoek is niet duidelijk geworden welke afwegingen ten grondslag liggen aan waarom ondermijning, althans in het coalitieplan, geen bestuurlijke prioriteit geniet. Er kunnen geen uitspraken over worden gedaan of het lokaal bewustzijn ten aanzien van ondermijning voldoende op het netvlies staat bij het bestuur.

De inzichten vanuit de gemeentelijke organisatie

Uit een gesprek blijkt dat de gemeente beschikt over meerdere applicaties en dat indien nodig informatie uit de systemen wordt gehaald. Naast formele afstemming vindt er informele afstemming plaats en vaak op casuïstiek niveau. Het aantal geregistreerde zaken rondom ondermijning voor de gemeente Berg en Dal is relatief laag en dit is ook het beeld van de geïnterviewden. We constateren dat mede door de ons-kent-ons cultuur, de indicatoren van het dashboard zicht op ondermijning¹¹ en het coalitieplan andere accenten kennen dan ondermijning. Dit roept vragen op over 'in hoeverre de gemeente Berg en Dal zicht heeft op de daadwerkelijke situatie' (aard, omvang, kwetsbaarheden en risico's) of 'tenminste het huidige beeld wel of niet klopt'. Verschillende respondenten (vanuit de gemeentelijke organisatie) bevestigen dat het zicht op ondermijning er wel is, maar dat dat veel beter kan. In het UVP 2023-2024 staat de actie 'de aanpak van jeugdoverlast' benoemd voor het jaar 2023-2024. Uit de ontvangen stukken wordt niet duidelijk wanneer en door wie deze actie wordt uitgevoerd. Het ontbreekt aan een eenduidige en systematische manier van registreren en monitoring waarop inhoudelijke analyses en ondermijningsbeelden gestoeld zijn. Het is niet duidelijk welke (lokale) afwegingen ten grondslag liggen aan bepaalde keuzes waarop gestuurd wordt en of aanvullend beleid nodig is (zoals recreatie, werken en wonen¹²), ook in samenhang met andere beleidsterreinen.

¹¹ Het dashboard zicht op ondermijning toont in Groesbeek een hoge score ten aanzien van de ontwikkeling van jonge aanwas en kwetsbare branches (Uitzendbureaus en de Bouwnijverheid), en de administratieve leegstand in Berg en Dal. In de beleidsstukken van de gemeente Berg en Dal wordt weinig tot niet gesproken over deze indicatoren.

¹² Samen vooruit (Integraal veiligheidsplan tweestromenland 2023-2026; 2.1. Missie en visie; p.5).

4.2 Is de gemeente voldoende weerbaar tegen pogingen van ondermijning gericht tegen de gemeentelijke organisatie?

Het structureel aandacht besteden binnen de eigen organisatie aan weerbaarheid en ondermijning vormt een eerste barrière tegen ondermijning. Hiermee wordt de ambitie vanuit het IVP doorleefd: *"De gemeenten in Tweestromenland bieden geen ruimte voor (ondermijnende) georganiseerde criminaliteit."*

De (organisatorische) brede weerbaarheid is sterk afhankelijk van de rol en functie

We constateren dat de gemeentelijke organisatie de basis op orde lijkt te hebben, maar er mist een actieve en structurele organisatiebrede aandacht (zowel voor de eigen medewerkers, bestuurders als raadsleden) ter bevordering van de weerbaarheid en ondermijning. We baseren deze constatering op basis van de gevoerde gesprekken en ontvangen documentatie. Bovendien is de mate van weerbaarheid sterk afhankelijk van de functie en rol.

Binnen het bestuur en de top van de ambtelijke organisatie is men zich zeer bewust van weerbaarheid en ondermijning. Dit doordat voor de derde periode op rij een integriteitsonderzoek is verricht binnen het bestuur. Voor het bestuur geldt een uitgebreide doorlichting alvorens te starten. Hoewel de huidige raadsleden en wethouders bij aanvang een introductieprogramma hebben gevolgd waarbij aandacht was voor weerbaarheid en ondermijning, bestaat er geen planning waarbij tenminste één keer op jaarbasis aandacht wordt besteed aan weerbaarheid en ondermijning.

Op medewerkersniveau zijn thema's zoals veiligheid, integriteit en ondermijning structureel ingebed in de werkwijzen van de gemeenten. Nieuwe medewerkers dienen voorafgaand aan een dienstverband een VOG te overleggen en een ambtseed af te leggen en er bestaan protocollen ten aanzien VPT (Veilige Publieke Taak), PSA (Psychosociale Arbeidsbelasting) en AIT (Agressie Interventie Team). Tijdens de functioneringsgesprekken met medewerkers vormen veiligheid, ondermijning en integriteit een vast onderwerp en is er een vertrouwenspersoon aangesteld. Er is geen zicht op om hoeveel signalen het op jaarbasis gaat, hoe groot de dreiging is en wat hiermee vervolgens wordt gedaan. Uit de gesprekken blijkt dat de mate van bewustzijn en weerbaarheid onder de medewerkers sterk afhankelijk is van de functie, het niveau waarop men werkzaam is en de mate van urgentie en continue aandacht. Uit de gesprekken blijkt ook dat bijvoorbeeld niet iedereen bekend is met het VPT-protocol, er geen specifiek protocol is voor functies die meer vatbaar zijn voor de pogingen van ondermijning, of medewerkers preventief niet de juiste maatregelen nemen in gesprek met een inwoner.

Ten aanzien van de weerbaarheid op het onderwerp informatiebeveiliging, draagt de gezonde cultuur van elkaar aanspreken bij aan het vergroten van de weerbaarheid, zo blijkt uit de gesprekken. Team Informatie biedt naast het trainen van nieuwe medewerkers en de monitoring op speelse wijze een bijdrage. De gemeente beschikt over een internetverbinding via de regio IRVN. Daarnaast werkt men toe naar een volwassener informatiebeveiligingsniveau (van niveau 2 naar 3).

In 2024 krijgt de gemeente Berg en Dal de mogelijkheid om vanuit een menukaart van het RIEC een opzet te kiezen welke training het beste bij haar past. Een organisatiebrede informatiesessie over ondermijning staat binnenkort gepland.

Als laatste worden een tweetal punten benoemd die mogelijk een positief effect sorteren op de weerbaarheid. De mix van medewerkers die de afgelopen periode van buiten de gemeente zijn aangetrokken en medewerkers die wonen en werken binnen de gemeente Berg en Dal. Dit komt doordat medewerkers die wonen buiten de gemeente minder beïnvloedbaar zijn voor de ons-kent-ons cultuur. Dit kan de weerbaarheid ten gunste komen. Daarnaast is een politiebureau gehuisvest binnen het gemeentehuis waardoor de afstand tussen de gemeente en politie als kort wordt ervaren. Mogelijk dat deze twee punten een natuurlijke barrière vormen.

Vastgesteld kan worden dat de mate van weerbaarheid van de gemeentelijke organisatie voldoende lijkt te zijn, maar dat dit structureel en actief onderhoud vraagt. Het betreft het plannen van jaarlijkse organisatiebrede bijeenkomsten (zowel bestuurlijk als ambtelijk), het op medewerkersniveau bespreekbaar maken en bewustwordingstrajecten om medewerkers, bestuurders en raadsleden mee te nemen in de actualiteiten, fenomenen en trends.

4.3 Is er binnen de gemeentelijke organisatie voldoende bewustzijn over de maatschappelijke risico's van ondermijning?

De mate van bewustzijn over wat de maatschappelijke risico's zijn wordt mede bepaald door de heersende beelden, de inzichten en de wijze waarop ontwikkelingen worden gemonitord. Deze drie punten bepalen de urgentie en aandacht binnen de gemeente Berg en Dal en of de capaciteit toereikend is om maatschappelijke risico's tijdig te identificeren. Tijdens dit onderzoek hebben we niet kunnen vaststellen of de mate van bewustzijn voldoende toereikend is.

De maatschappelijke impact wordt serieus genomen, maar heeft een onderlegger en investering

Binnen de gemeente Berg en Dal valt ondermijning als aandachtsveld onder het team juridische zaken, APV en handhaving. Er zijn drie medewerkers voor een deel van hun totale takenpakket belast met het onderwerp veiligheid en ondermijning. De beleidsmedewerker openbare orde en integrale veiligheid is tevens de lokale ondermijningscoördinator.

De gemeente is voornemens te investeren in extra boa-capaciteit bovenop de bestaande capaciteit van drie boa's (waarvan er één met aandachtsgebied ondermijning). Deze extra capaciteit lijkt hard nodig om als gemeentelijke organisatie de toezichthoudende taak naar behoren te kunnen uitvoeren. Ook wordt binnenkort (2024) een handhavingsjurist/Bibob-coördinator geworven. Op het moment van schrijven van dit rapport ligt deze neventaak bij een adviseur openbare orde. Met de Bibobtoets kan de gemeente onderzoeken of de aanvrager van een vergunning integer is. Er is een lokaal ondermijningsoverleg dat iedere zes weken plaatsvindt. Hierbij zijn naast juridische zaken/handhaving ook afdelingen zoals burgerzaken, het sociaal domein, geo-informatie en de ondermijningscoördinator Tweestromenland aanwezig.

De gemeente Berg en Dal haakt vooral aan bij de regionale ambities (regio Tweestromenland) en beschikt over een bestuurlijk instrumentarium (zie toelichting hoofdstuk 5: Beleid en organisatie). Het is gedurende het onderzoek vanuit de documenten niet duidelijk geworden of de gemeente beschikt over een centraal, breed gecommuniceerd gemeentelijk meldpunt waar medewerkers signalen van ondermijning kunnen melden. Tijdens een interview geeft een medewerker aan dat betrokken medewerkers van juridische zaken/veiligheid dienen als intern meldpunt en dat dit is gecommuniceerd via intranet. Uit de interviews met de andere medewerkers wordt geconstateerd dat dit meldpunt niet bekend is of wordt gevonden. Ditzelfde geldt voor een overzicht met het aantal signalen op jaarbasis. Wel is er een vermoeden op basis van de interviews dat medewerkers signalen ontvangen, maar niet melden of weten waar ze deze moeten melden.

Het ontbreekt op dit moment aan een lokaal informatieverzamelknooppunt waar alle input wordt gebundeld, geduid, gemonitord en wordt samengebracht tot een eenduidig beeld. De integratie van alle informatie op het gebied van ondermijning biedt overzicht en stelt de gemeente Berg en Dal in staat actuele informatiebeelden te creëren.

Daarnaast biedt de duiding van cijfers en inzichten een onderbouwde onderlegger. Deze onderlegger kan gebruikt worden ten behoeve van een betere sturing op de maatschappelijke risico's. Het komen tot dergelijke producten wordt verricht door een data-analist. Deze expert is op dit moment niet aanwezig en is niet opgenomen in de extra investeringen qua capaciteit.

Voorzover uit de gesprekken en documenten blijkt hoe informatiebeelden tot stand worden gebracht, ondersteunt het RIEC op de prioriteiten drugs, veilig buitengebied, mensenhandel en zorgfraude. Een werkproces van signaal naar interventie is uitgeschreven. Er is een stuurgroep die stuurt op hoofdlijnen, thema's en fenomenen. Het is niet duidelijk of hiermee de gemeente Berg en Dal op elk moment (via het RIEC) kan beschikken over de informatiebeelden specifiek voor de gemeente Berg en Dal en op basis van welke informatie deze beelden berusten.

Samenvattend is niet vast te stellen of de beschikbare capaciteit voor de aanpak van ondermijning toereikend is en wat de maatschappelijke impact is. Dit komt enerzijds doordat het ontbreekt aan een lokaal informatieverzamelknooppunt om te komen tot één informatiebeeld en anderzijds doordat het monitoren van navolgbaar handelen ten aanzien van de gesignaleerde risico's ontbreekt.

H5 | Beleid en organisatie

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het veiligheidsbeleid van de gemeente Berg en Dal eruit ziet op lokaal, regionaal en provinciaal niveau. We gaan hierbij in op de verschillende beleidsnotities, de visies die hieraan ten grondslag liggen en hoe dit is doorvertaald naar de uitvoering. We verwijzen naar bijlage 3 voor een overzicht van de vastgestelde beleidsdocumenten over de aanpak van ondermijning. In dit hoofdstuk komen de volgende onderzoeksvragen aan de orde:

Deelvragen

5. Wat is de effectiviteit van het beleid en de uitvoering ter bestrijding van georganiseerde criminaliteit?

- a) Welk beleid heeft de gemeente ontwikkeld?
- b) Op welke wijze is het beleid vertaald naar de uitvoeringsprogramma's?
- c) Is er samenhang tussen beleid en uitvoeringsprogramma's?
- d) In hoeverre wordt de inzet van het beleid (en de bijbehorende uitvoeringsprogramma's) gemonitord, geëvalueerd en beoordeeld?

De belangrijkste bevindingen in dit hoofdstuk zijn:

- De gemeentelijke taakopvatting op ondermijning kent geen uitwerking op basis van het huidige UVP. De gemeente Berg en Dal is sterk afhankelijk van de regionale plannen. Ook is het niet duidelijk of er behoefte is aan aanvullend beleid.
- De gemeente Berg en Dal beschikt niet over een communicatiestrategie (intern en extern) gericht op bewustwording ter versterking van de weerbaarheid, onder meer in relatie tot ondermijning.
- Het is niet mogelijk de inzet van het bestuurlijk instrumentarium te beoordelen. De informatie is niet toereikend om te bepalen welke instrumenten worden ingezet en of de instrumenten optimaal en consequent worden ingezet. Daarnaast ontbreekt het aan vooraf vastgestelde doelen.
- Het huidige IVP en UVP bieden een kapstok tot op zekere hoogte, maar laten in het ongewis wat het concreet betekent voor de gemeente Berg en Dal. Acties worden benoemd in het huidige UVP, maar bieden weinig richting en concreetheid voor de operatie.
- Er is sprake van een logische doorwerking en samenhang vanuit het huidige IVP naar het UVP. Hiermee wordt bedoeld om vanuit de behaalde resultaten een doorvertaling te maken naar een nieuwe missie, visie, strategie en handelingsperspectief. Er is sprake van samenhang tussen het huidige IVP en UVP op regionaal niveau.
- De beleidscyclus is qua vorm en periodiciteit helder, maar niet qua inhoud. Het is duidelijk op welke tafels ondermijning wordt besproken en de periodiciteit van bijvoorbeeld het IVP en UVP. Het is niet helder op basis van welke (inhoudelijke) input plannen worden gemonitord, geëvalueerd en beoordeeld.

5.1 Wat is de effectiviteit van het beleid en de uitvoering ter bestrijding van georganiseerde criminaliteit

De gemeente Berg en Dal maakt veelal gebruik van regionaal vastgesteld beleid en kaders, blijkt uit de documenten en gesprekken. In dit hoofdstuk wordt omschreven in hoeverre de regionale kaders en het beleid van toepassing zijn voor de gemeente Berg en Dal.

We constateren dat de effectiviteit niet gemeten kan worden. Dit komt doordat het UVP 2023-2024 weinig richting geeft en weinig concreet is en de gemeente Berg en Dal niet beschikt over een verdere uitwerking. Het betreft hier zowel vooropgestelde doelen als monitoring of de doelen behaald zijn op zowel de inhoud, samenwerking als het doorlopen proces.

5.2 Welk beleid heeft de gemeente ontwikkeld?

We zien dat in het coalitieplan 2022-2026 de aanwezigheid van ondermijning niet staat beschreven, terwijl ondermijning wel in het IVP 2023-2026 en UVP 2023-2024 als prioriteit wordt benoemd. Tijdens het onderzoek is niet duidelijk geworden welke afwegingen ten grondslag liggen aan waarom ondermijning geen bestuurlijke prioriteit is.

In zijn algemeenheid wordt geconstateerd dat het thema ondermijning en de meest bepalende en richtinggevende besluiten op regionaal niveau worden bepaald. Het in regionaal verband samen optrekken levert synergievoordelen op. Het huidige IVP biedt ruimte om als gemeente zelfstandig lokale prioriteiten op te pakken. Het spiegelen van de regionale ambities en plannen aan de lokale behoefte is noodzakelijk ten behoeve en ter bepaling van eventueel aanvullend beleid. Een geïnterviewde geeft aan dat de gemeente niet echt een ambitieniveau heeft uitgesproken op ondermijning en de gemeente vooral aanhaakt bij de regionale ambities. Hiermee lijkt het erop dat er op dit moment geen noodzaak is voor aanvullend beleid.

We constateren een verschil tussen de lokale bestuurlijke ambities en de (regionale) veiligheidsambities. Het UVP 2023-2024 is niet doorvertaald naar een specifieke aanpak of uitvoeringsplan voor de gemeente Berg en Dal. De gemeente lijkt geen ambities te hebben uitgesproken ten aanzien van ondermijning, anders dan aansluiten bij de regionale ambities.

Een communicatiestrategie (intern en extern) ontbreekt

Volgens de terugblik IVP 2019-2022 hebben de regionale acties, naast de resultaten, ook tot meer zichtbaarheid geleid richting de inwoners en ondernemers. Het betreft onder andere het integraal oppakken van ondermijningssignalen en casuïstiek met behulp van het ondermijningsteam Tweestromenland, bestuurlijke maatregelen ten aanzien van hennep en drugsproductie, het project aanpak buitengebied, et cetera. Als resultaat zijn er 97 signalen verrijkt met informatie, gewogen en zijn er 64 controles uitgevoerd.

In het UVP 2023-2024 wordt wederom aandacht besteed aan de communicatie middels bewustwordingscampagnes, participatieve trajecten, interne bewustwording en bijeenkomsten van de gemeentelijke organisatie. Het betreft veelal specifieke communicatie vanuit de benoemde acties.

De communicatie tussen partners en de gemeente Berg en Dal in de samenwerking wordt als goed beoordeeld door de geïnterviewden. Er zijn korte lijnen en voldoende afstemmingsmomenten (formeel en informeel). Ten behoeve van de interne communicatie gericht op de werkorganisatie zijn er weinig voorbeelden van situaties waar medewerkers zijn blootgesteld aan pogingen van ondermijning (intimidatie, bedreiging, agressie). Daarnaast worden er relatief weinig ondermijninggerelateerde vragen gesteld door de medewerkers richting de ondermijningscoördinator van de gemeente Berg en Dal. Wanneer er sprake is van agressie en geweld wordt een protocol gevolgd en wordt er eventueel aangifte gedaan.

We constateren dat er op dit moment geen interne en externe communicatiestrategie is gericht op bewustwording ter versterking van de weerbaarheid, onder meer in relatie tot ondermijning. Communicatie is vaak gerelateerd aan een bepaalde actie of interventie. Het ontbreekt aan een plan waarin de kernboodschap staat benoemd, de communicatiekanalen en met welke partijen.

De inzet van gemeentelijk instrumentarium is onduidelijk

Eén van de manieren waarmee de gemeente Berg en Dal weerbaar wil zijn tegen ondermijning is het inzetten van zogenoemd bestuurlijk instrumentarium. Hiermee wordt bedoeld op de mogelijkheden aan maatregelen die de burgemeester heeft om te handhaven op het gebied van ondermijning (persoons-, gebieds- en delictgericht). Denk hierbij aan bijvoorbeeld: de APV, het opleggen van last onder dwangsom, bestuurlijk afpakken, Wabo, Bibob en het ophalen van openstaande bestuurlijke vorderingen.

Op basis van de aangereikte documenten en interviews kan niet bepaald worden welke instrumenten worden ingezet en of de instrumenten optimaal en consequent worden ingezet. Daarnaast ontbreekt het aan vooraf vastgestelde doelen.

In het UVP 2023-2024 wordt de inventarisatie of bestuursrechtelijke maatregelen anders of breder kunnen worden ingezet en de toepassing hiervan benoemd als actie.

Hieronder staan de maatregelen opgesomd op basis van de aangereikte informatie.

APV:

De Algemene Plaatselijke Verordening (APV) biedt een kader en regels ten aanzien van de openbare orde en veiligheid. Bijvoorbeeld: sluiting van panden, (exploitatie)vergunningen ten behoeve van horeca, seks- en escortbedrijven, speelautomatenvergunning, vergunningenplicht branches, gebieden en gebouwen, evenementenvergunningen, et cetera. De gemeente heeft de belangrijkste APV-artikelen op orde, de zogeheten 'ondermijningsartikelen' zijn opgenomen.

Sluiting van panden op basis van de Opiumwet:

Dit instrument heeft tot doel om op te treden tegen drugshandel in of nabij publiek toegankelijke panden/lokalen. Het betreft hier het (tijdelijk) tot sluiting overgaan, last onder bestuursdwang of het verstrekken van een waarschuwing.

- Het aantal sluitingen en waarschuwingen over de periode 2018-2022 varieert van nul tot drie. Er valt niet vast te stellen of deze maatregel optimaal wordt ingezet. Een sluitingsmaatregel is in principe gebaseerd op een bestuurlijke rapportage van de politie. Uit zowel de deskresearch als de interviews is niet duidelijk geworden wat de verklaring is waarom er in 2020 sprake was van drie sluitingen in vergelijking tot andere jaren, waar het aantal sluitingen lager ligt.

Tabel 1 Sluiting van panden (Opiumwet)¹³

Jaar	Sluiting	Waarschuwing
2018	0	0
2019	0	0
2020	3	2
2021	1	0
2022	1	1

- Panden in beheer van de woningcorporaties worden in principe niet bestuurlijk gesloten na een drugsvondst, omdat de afspraak is dat de woningcorporaties in die gevallen zelf aansturen op ontbinding huurcontract (conform regionaal hennepconvenant). Dit is over de periode 2018-2022 in totaal ongeveer tien keer gebeurd.

Inzet Bibob:

Het doel van een Bibob-toetsing is het voorkomen dat de overheid (onbewust) criminaliteit faciliteert. Bijvoorbeeld: een vergunningverlening voor of subsidieverstreking aan malafide ondernemers binnen vastgoed of zorg.

- In het UVP 2023-2024 wordt gesproken over een evaluatie van het Bibob-beleid. Dit lijkt voor de gemeente Berg en Dal noodzakelijk te zijn gezien de aangeleverde cijfers Bibob over de periode 2018-2022 voor de gemeente Berg en Dal.
- Een afneembare trend is zichtbaar qua Bibob-onderzoeken (2018: zeven, 2019: zes, 2020: zes, 2021: vijf, 2022: 8). Daarbij is het aantal Bibob-onderzoeken vooral afhankelijk van het aantal ingediende aanvragen. Het is niet duidelijk geworden wat de afname kan verklaren.
- De medewerker belast met Bibob (neventaak) geeft aan dat hij op het moment van het interview geen specifieke zaken heeft behandeld. De gemeente Berg en Dal beschikt over een Bibob-beleid.
- Er is een voornemen om een Bibob-coördinator aan te nemen.

¹³ Het aantal keer dat panden of percelen zijn gesloten op basis van de Wet Damocles (2018-2022).

Bestuurlijke afpakken:

Dit instrument heeft als doel openstaande bestuurlijke vorderingen (boetes, dwangsommen, leges, uitkeringen, et cetera) terug te vorderen.

- Er is geen duidelijk overzicht beschikbaar van de vorderingen en hoeveel geld is teruggevorderd de afgelopen periode.

Integrale controles:

Het betreft een interventie vanuit de samenwerkende partners ter voorkoming en bestrijding van ondermijning.

- In 2022: negen grote integrale controles en zeven kleinere (regio Tweestromenland).

Er zijn geen cijfers aangereikt ten aanzien van de maatregelen: last onder dwangsom en de Wabo. Vanuit een beperkt inzicht valt niet op te maken of de gemeente Berg en Dal optimaal gebruikmaakt van al het bestuurlijk instrumentarium en met welk resultaat. Mogelijk dat wel degelijk gebruik wordt gemaakt van het bestuurlijk instrumentarium, maar door gebrek aan registratie is er geen totaaloverzicht.

5.3 Op welke wijze is het beleid vertaald naar de uitvoeringsprogramma's?

Het huidige IVP en UVP bieden een kapstok tot op zekere hoogte, maar laten in het ongewis wat het concreet betekent voor de gemeente Berg en Dal. De gemeente Berg en Dal maakt veelal gebruik van regionaal vastgesteld beleid ten aanzien van ondermijning. Acties worden benoemd in het UVP 2023-2024, maar bieden weinig richting en concreetheid.

Het regionaal beleid biedt een goede kapstok

In het plan van aanpak ondermijning Gelderland-Zuid 2020-2022 wordt een definitie gegeven van ondermijning. Er wordt benadrukt dat het bij ondermijning gaat om een breed scala aan criminele fenomenen die ook op lokaal niveau legale structuren en voorzieningen aantasten. In de overige stukken komt een definitiebepaling niet terug.

'Ondermijning' verwijst vooral naar de effecten van de georganiseerde criminaliteit: de verwevenheid van onder- en bovenwereld, de innesteling in woonwijken en in legale sectoren. Georganiseerde criminaliteit is altijd geworteld in de lokale samenleving. Plegers van georganiseerde criminaliteit maken gebruik van dezelfde legale structuren en voorzieningen als gewone burgers: transportvoorzieningen, financiële en juridische dienstverlening, recreatieterreinen, de vastgoedsector, et cetera. Deze verwevenheid met de legale wereld heeft vergaande consequenties. De combinatie van omvangrijke criminele vermogens en de toegang tot zware geweldsmiddelen stelt criminele netwerken in staat invloed te verwerven in maatschappelijke sectoren en ongewenste sociale druk uit te oefenen in de samenleving. Dit gaat gepaard met bedreiging van de integriteit van het openbaar bestuur en van overheidsambtenaren. Dit leidt tot aantasting van het rechtsgevoel en van de rechtsstaat en zijn instituties.

Definitie volgens de Nationale Veiligheid Strategie (NVS)

In de diverse documenten en tenminste in het huidige IVP 2023-2026 wordt gesproken over de samenwerking tussen diverse partijen en dat de gemeenten een cruciale rol vervullen. Er wordt niet ingegaan op de precieze taakopvatting van de gemeente in de integrale aanpak. De rol van de gemeente Berg en Dal is niet nader uitgewerkt in het UVP 2023-2024 of andere aangereikte documenten. Door de hoeveelheid aan organisaties lijken coördinatie en regie op de uitvoering noodzakelijk, maar vanuit de interviews wordt geconstateerd dat iedere partij in de praktijk zijn weg wel vindt.

In het IVP 2023-2026 staat benoemd dat vanuit de missie en visie gestaag wordt gebouwd aan een veiligere leefomgeving om te wonen, werken en recreëren. Er wordt intensief samengewerkt met partners en inwoners. De gemeente neemt de leiding en ondersteunt veiligheidspartners waar nodig. De huidige aanpak is gericht op preventie, maar er wordt ook doorgepakt wanneer het nodig is. Verder benadrukt het IVP dat de aanpak wordt gecontinueerd op basis van het IVP 2019-2022 en dat dit soms ook tot een nieuwe of herziene blik leidt op veiligheidsthema's.

In de uitgangspunten/strategie wordt een appèl gedaan op zowel de partners als inwoners om verantwoordelijkheid te nemen ten aanzien van onveiligheid, overlast en criminaliteit. De gezamenlijke opgave is leidend, maar met aandacht voor de couleur locale. Daarnaast wordt er veelvuldig ambtelijk en bestuurlijk afgestemd. Dit laatste punt wordt bevestigd door de geïnterviewden.

De regionale ambitie op de aanpak van is logisch

In het IVP staan de volgende punten benoemd om criminaliteit aan te pakken:

- 1) De aanpak van ondermijnende criminaliteit
- 2) Het vergroten van digitale veiligheid
- 3) Zorg en Veiligheid dichterbij elkaar
- 4) Veilig verkeer
- 5) Verbinding samenleving en maatschappelijke onrust.

Het IVP schenkt aandacht aan het thema ondermijning en maakt aan de hand van een afwegingskader duidelijk welke vraagstukken worden besproken op de regionale tafel en welke niet.

De gestelde ambities beslaan brede thema's. Daarom is per ambitie focus aangebracht door hierbinnen een aantal prioriteiten te benoemen. Bij het prioriteren van de veiligheidsvraagstukken is het volgende afwegingskader gebruikt:

- *Ze zijn niet vanuit één discipline op te lossen.*
- *Ze raken meerdere gemeenten of kunnen in meerdere gemeenten (gaan) spelen.*
- *Ze gaan over veiligheid en raken de inzet van de politie.*
- *Ze vragen samenhang tussen preventie of een straf- en bestuursrechtelijke aanpak.*
- *Ze vragen bestuurlijke afwegingen en prioritering.*

Bron: IVP

Vanuit de regionale en lokale plannen zijn er diverse projecten uitgevoerd of lopen nog.

- Project Theseus
- Project spookbewoning
- Aanpak veilig buitengebied
- Vitale Vakantieparken (Ariadne-project). Het project heeft tot doel te handhaven daar waar het strijdig is met de bestemmingsplannen van vakantieparken.
- Uitvoering van integrale controles in het kader van hennep en drugsproductie.

Op basis van prioritering in het UVP 2023-2024 worden regionale acties benoemd, maar bieden de acties weinig richting en concreetheid voor de operatie. Er zijn geen documenten aangereikt waarin het UVP 2023-2024 wordt doorvertaald naar een uitvoeringsplan specifiek voor de gemeente Berg en Dal.

De bestuurlijke en regionale samenwerking verlopen soepel

Uit de ontvangen documenten worden meermaals de gezamenlijke opgave en prioriteringstelling vanuit gedeelde verantwoordelijkheid benoemd. Tegelijkertijd staat niet nader omschreven welke bijdrage elke partij levert vanuit zijn of haar taakstelling. De geïnterviewde partners geven aan dat de gemeente Berg en Dal de afgelopen periode goede stappen heeft gezet.

Er bestaan verschillende (formele) ambtelijke en bestuurlijke overlegstructuren waarbinnen de aanpak van ondermijning wordt vormgegeven. Dit betreft zowel besluitvormende tafels als thematische werkgroepen. Hierbij is het uitgangspunt dat wanneer een veiligheidsonderwerp lokaal van aard is, het primaat bij de gemeente in kwestie ligt en wanneer er meer nodig is, dan vindt afstemming regionaal plaats met partners zoals de politie, Openbaar Ministerie, RIEC en andere veiligheidspartners. Voor afstemming van signalen en eventuele opschaling wordt gebruikgemaakt van een werkproces.

Naast de formele afstemming vindt (lokale) afstemming plaats indien nodig. De partners weten elkaar in de uitvoeringspraktijk te vinden en ervaren korte lijnen (zowel ambtelijk als bestuurlijk).

Het Ondermijningsteam Tweestromenland (OTSL) lijkt een belangrijke speler te zijn in de vertaling van het beleid naar de uitvoering. Communicatielijnen zijn kort en informatie komt snel op de juiste plaats terecht.

De beleving rondom samenwerking met de Duitse buurgemeenten verschilt. Uit de interviews blijkt dat er op bestuurlijk niveau contacten zijn. Vanuit de gemeentelijke organisatie wordt aangegeven dat het contact verstevigd mag worden. Het gaat hierbij bijvoorbeeld over grensoverstijgende problematiek waarbij kwetsbare mensen verblijven in Duitsland en korte tijd ergens wonen, maar te werk worden gesteld in Nederland waarbij de arbeidsomstandigheden betwistbaar zijn. Er is onvoldoende zicht op deze kwetsbare groep qua woon-leefomstandigheden, zorgbehoeften en werkomstandigheden (vrijwillig of onder dwang). Arbeidsuitbuiting is strafbaar. Er is nog geen sprake van structurele samenwerking tussen de gemeente Berg en Dal en de Duitse buurgemeenten.

Op het gebied van ondermijning wordt er op een natuurlijke en vanzelfsprekende manier samengewerkt met diverse partners.

5.4 Is er samenhang tussen beleid en uitvoeringsprogramma's?

Er is sprake van een logische doorwerking en samenhang vanuit het huidige IVP naar het UVP. Hiermee wordt bedoeld om vanuit de behaalde resultaten een doorvertaling te maken naar een nieuwe missie, visie, strategie en handelingsperspectief. Er is sprake van samenhang tussen het huidige IVP en UVP op regionaal niveau.

Er is een logische doorwerking en samenhang vanuit het IVP naar het UVP

In het huidige IVP wordt een maatschappelijk kader toegelicht. Het kader spreekt over diverse regionale plannen, agenda's, aanpakken, trends en ontwikkelingen waarop het IVP is gebaseerd. Bovendien bouwt het huidige IVP voort op de behaalde resultaten en vernieuwde werkwijzen van het vorige IVP. Het IVP 2023-206 omschrijft de ambitie als volgt:

De gemeenten in Tweestromenland bieden geen ruimte voor (ondermijnende) georganiseerde criminaliteit. We streven naar een weerbare samenleving en organisatie en continueren en verstevigen de bestuurlijke en integrale aanpak.

Bron: IVP

Binnen de gewenste aanpak vervult het OTSL een centrale rol. Naast het oppakken van ondermijnende signalen en casuïstiek, wil men zich meer richten op fenomenen en thema's om te komen tot een gezamenlijke aanpak. De zichtbaarheid van het OTSL wordt vergroot door veel in te zetten op communicatie en het blijven uitdragen van de visie.

Er wordt aparte aandacht geschonken binnen het IVP 2023-2026 om de huidige bestuurlijke maatregelen nader te onderzoeken naast strafrechtelijke vervolging. Herijking van het drugsbeleid zou hieraan kunnen bijdragen.

De benoemde acties in het UVP 2023-2024 lijken een logische doorvertaling te zijn vanuit het IVP 2023-2026. Het betreft zowel preventieve acties (zoals bewustwording), de aanpak zelf en op thema zoals het buitengebied, mensenhandel, informatieonsluiting als de inzet van bestuursrechtelijke maatregelen.

Zoals eerder in dit onderzoek is aangehaald, bieden de genoemde acties vanuit het UVP 2023-2024 weinig richting en concreetheid en wat dit betekent voor de gemeente Berg en Dal.

We constateren dat op regionaal niveau voldoende samenhang is tussen de missie, visie, strategie, ambitie en speerpunten benoemd in het IVP 2023-2026 en de benoemde acties in het UVP 2023-2024.

Het UVP 2023-2024 biedt weinig richting en concreetheid. Het is niet duidelijk wat de samenhang is tussen het UVP 2023-2024 en de gemeente Berg en Dal, afgezien van het feit dat de gemeente geen aanvullende ambities lijkt te hebben op het onderwerp ondermijning.

5.5 In hoeverre wordt de inzet van het beleid (en de bijbehorende uitvoeringsprogramma's) gemonitord, geëvalueerd en beoordeeld?

De beleidscyclus is qua vorm helder, maar niet op basis van de inhoud. Het is duidelijk op welke tafels ondermijning wordt besproken en de cyclus van bijvoorbeeld het huidige IVP en UVP. Het is niet helder op basis van welke (inhoudelijke) input plannen worden gemonitord, geëvalueerd en beoordeeld. Er is een duidelijke signatuur waarneembaar waarlangs de regionale beleidsmatige cyclus aan elkaar wordt vorm gegeven. Er is een werkproces waar signalen geagendeerd kunnen worden en of dit een lokale of regionale aanpak behoeft. Daarnaast wordt het IVP conform art. 38b eerste lid Politiewet periodiek opgesteld met hieraan gekoppeld een UVP. Het valt op dat het UVP 2023-2024 niet wordt doorvertaald in concrete en meetbare doelstellingen. Een planning met acties over de periode 2023-2024 staat benoemd, echter ontbreekt het aan concrete doelstellingen per actie, de wijze waarop de actie wordt uitgevoerd, wie hierbij betrokken zijn en met welk resultaat.

De twee belangrijke beleids- en uitvoeringsplannen van de gemeente Berg en Dal, gericht op de aanpak van ondermijning, zijn het IVP 2023-2026 en het UVP 2023-2024. Deze plannen zijn vastgesteld door de intergemeentelijke gezagsdriehoek en met de mogelijkheid om per gemeente maatwerk te leveren. Het UVP 2023-2024 hoort bij het IVP 2023-2026 en benoemt de acties. Het UVP kent een andere cyclus dan het IVP en wordt jaarlijks geëvalueerd en geactualiseerd. Voor 2025-2026 is het voornemen een nieuw UVP op te stellen.

We constateren dat het op basis van de documenten en interviews niet duidelijk is welke bijdrage de gemeente Berg en Dal levert aan dit proces en op basis van welke input. Ditzelfde geldt voor de terugvertaling richting de regio. Het is gedurende het onderzoek onvoldoende scherp geworden, los van het bespreken van de voortgang, welke partij zorg draagt voor de algehele coördinatie ten aanzien van de evaluatie en op basis van welke inzichten (inhoud, samenwerking en het doorlopen proces). De benoemde acties in het UVP 2023-2024 bieden te weinig houvast om vanuit de inhoud (tijdig) te kunnen (bij)sturen.

De beoordeling en monitoring van de voortgang en resultaten vinden zowel periodiek ambtelijk als bestuurlijk plaats. De vaststelling over de beoordeling van de resultaten vindt plaats binnen de intergemeentelijke gezagsdriehoek. We constateren dat ondanks een herkenbare beleidscyclus, het onduidelijk is op basis waarvan wordt gemonitord, geëvalueerd en beoordeeld. Dit komt doordat niet duidelijk wordt gemaakt op basis van welke inzichten het proces verloopt. Daarnaast is het niet duidelijk welke bijdrage de gemeente Berg en Dal levert en op basis van welke input.

H6 | Rol gemeenteraad

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke rol de gemeenteraad speelt als het gaat om ondermijning. Hierbij gaat het om alle drie de rollen die de raad vervult. Worden ze in staat gesteld om de uitvoering en het beleid goed te controleren, hebben ze hiervoor kaders gesteld? En raadsleden kunnen als volksvertegenwoordigers ten slotte ook zelf signaleren, of in geval van ondermijning zelf slachtoffer worden. Al deze onderwerpen binnen ondermijning hebben we via een online enquête aan de raad voorgelegd. We hebben deze enquête uitgezet onder de voltallige raad, inclusief carrouselleden. Uiteindelijk hebben negentien raads- dan wel carrouselleden de enquête ingevuld, wat neerkomt op een respons van 46,3%.¹⁴ De bevindingen in dit hoofdstuk komen dus grotendeels uit deze bron, aangevuld met onze bevindingen vanuit de documentenstudie.

Rol gemeenteraad

5. Wat is hierbij de rol van de gemeenteraad?

De belangrijkste bevindingen in dit hoofdstuk zijn:

- Ondermijning als thema leeft binnen de gemeente, maar het is niet duidelijk of de raad hierin kaderstellend is geweest. De raad is op bepaalde deelgebieden, zoals Vitale Vakantieparken, wel intensief betrokken geweest. Ook het IVP 2023-2026 is zowel door de gezagsdriehoek Tweestromenland als door de gemeenteraad vastgesteld.
- De informatievoorziening aan de raad is nog (te) beperkt en niet structureel. De voortgang van de aanpak is op dit moment niet goed te volgen door het gebrek aan een structurele informatievoorziening. In de planning-en-controldocumenten zijn geen indicatoren opgenomen en wordt ondermijning ook niet als afzonderlijk thema behandeld.
- Er is weinig gebruikgemaakt van de geijkte (bij)sturingsinstrumenten. Uit de gesprekken en de enquête blijkt dat raadsleden - ondanks het gebrek aan degelijke voortgangsinformatie - zich niet genooddakt hebben gevoeld om (bij)sturingsinstrumenten in te zetten.
- De raad is betrokken bij het brede veiligheidsdomein, maar voelt zich nog niet volledig geëquipeerd om goed te kunnen controleren ten aanzien van ondermijning. Om goed te kunnen controleren en kaders te stellen is meer kennis en expertise nodig van het thema. Het thema is complex, raakt meerdere beleidsterreinen, maar is ook aan veel verandering onderhevig door recente ontwikkelingen.

Wat is hierbij de rol van de gemeenteraad?

De realiteit leert dat de bovenwereld en onderwereld steeds meer verweven met elkaar raken. Criminelen schuwen het niet om legale partijen te beïnvloeden of te onderdrukken. Denk daarbij aan volksvertegenwoordigers, burgemeesters, ambtenaren en burgers. Het feit dat Berg en Dal volgens sommigen cijfermatig laag scoort op incidenten met betrekking tot ondermijning wil niet zeggen dat er niets aan de hand is.

¹⁴ Een respondent heeft een paar vragen overgeslagen.

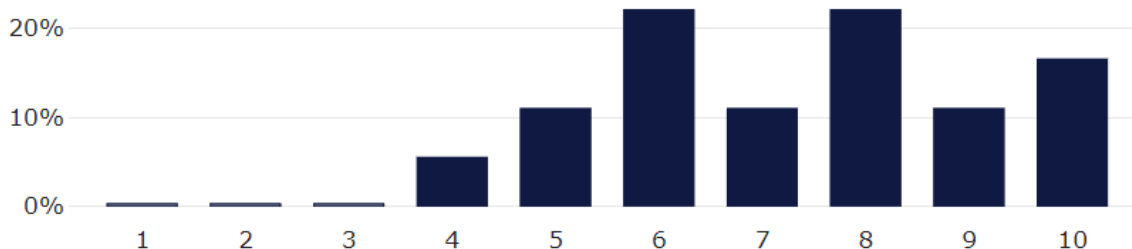
Ondermijning is niet altijd grijpbaar en heeft een vaak wisselend karakter. Daarom zijn we in de enquête eerst gaan inzoomen op het zicht op ondermijning.

Ondermijning als thema leeft binnen de gemeente, maar het is niet duidelijk of de raad hierin kaderstellend is

Als eerste is gevraagd in hoeverre de raadsleden bekend zijn met ondermijning als thema. De gemiddelde score die de respondenten hierop gaven, was een 7 (op een schaal van 1 tot 10). Daarbij valt het uit de spreiding op dat veel respondenten een 6 of hoger hebben ingevuld (slechts drie respondenten zijn slecht bekend met ondermijning).

Figuur 2 Bekendheid ondermijning als thema

18 Responses

Daarna is gevraagd hoe groot zij de kans op ondermijning achten in de gemeente Berg en Dal. Ruim de helft (56%) van de respondenten acht die kans aanwezig en 39% acht de kans groot. Ook de respondenten die minder bekend zijn met ondermijning, zien wel dat er een kans is op ondermijning in de gemeente Berg en Dal, blijkt uit de enquête.

We hebben ook gevraagd naar wat mogelijke signalen zijn van ondermijning. Er zijn veel verschillende signalen doorgegeven, zoals:

- *Onverwacht meer bedrijvigheid in/rondom leegstaande panden in het buitengebied.*
- *Als raadslid of partij benaderd worden door (onbekende) inwoners/bedrijven die je een aanbod doen of iets geven en daar een gunst/dienst/medewerking voor terug willen hebben.*
- *Als je als raadslid of wethouder gevraagd wordt iets voor iemand te doen, wat niet volgens de regels is.*
- *Veel contant geld, veel dure spullen, geur van verschillende drugs afkomstig.*
- *Vermenging van belangen. Goedpraten van strafbare feiten. Onheldere besluitvorming.*
- *Dit kan van alles zijn: van hennepgeur tot min of meer "onlogische" activiteiten, bijvoorbeeld een horecabedrijf dat al jaren maar een paar uur per week geopend is en nauwelijks klanten heeft. Juist in het geval van ondermijning vind ik het zelf belangrijk dat men zich ervan bewust is dat er geen uitputtende lijst met signalen bestaat, anders ben je namelijk mogelijk niet meer alert.*

Daarbij is het laatst gegeven antwoord in de reeks een goede samenvatting van de mogelijke signalen en de waakzaamheid die bij ondermijning geboden is. Verscheidene raadsleden zijn zich goed bewust van de signalen met betrekking tot hun eigen rol.

Op de eigen rol voortbordurend hebben we raadsleden ook gevraagd of zij omstandigheden hebben gezien die kunnen duiden op ondermijnende activiteiten. 39% van de respondenten geeft aan signalen te hebben ontvangen. Opvallend is dat geen van deze signalen is doorgezet naar de politie, het werd vooral besproken in de privésfeer.

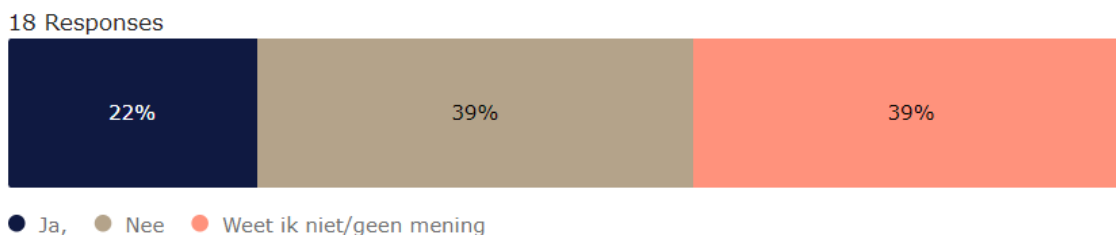
De raad is ook gevraagd naar locaties voor ondermijnende activiteiten. Het buitengebied en bedrijventerreinen (42%) zijn daarbij het meest genoemd, gevolgd door vakantieparken (26%). Dit ligt in lijn met de aandacht die er is voor het beleid met onder andere de aanpak vitale vakantieparken, waar de raad ook actief bij betrokken is geweest. Verder worden ook in de open antwoorden terecht niet locatiegebonden praktijken genoemd als risicoplekken, zoals omkoping, chantage, intimidatie en drugshandel op straat.

Het is in dit onderzoek niet duidelijk geworden in hoeverre de raadsleden ook ervaren dat ze hierbij kaderstellend zijn geweest bij het beleid (een gesprek met de raad heeft geen doorgang gevonden), maar zoals bevonden in het vorige hoofdstuk, heeft het beleid op het gebied van ondermijning het afgelopen jaar een enorme 'boost' ondergaan en is er aandacht voor "ondermijningswetgeving" zoals de Wet Damocles, Bibob en de aanpak Mensenhandel.

De informatievoorziening aan de raad is nog (te) beperkt en niet structureel

In de enquête zijn we ook ingegaan op de ervaringen met ondermijning en de weerbaarheid. Uit de online enquête komt naar voren dat 84% van de respondenten niet te maken heeft gehad met ondermijning. Gevraagd of er in de raad voldoende aandacht wordt besteed aan het thema ondermijning en de risico's daarvan, zien we een wisselend beeld, waarbij wel opvalt dat slechts 22% vindt dat de risico's goed in beeld zijn.

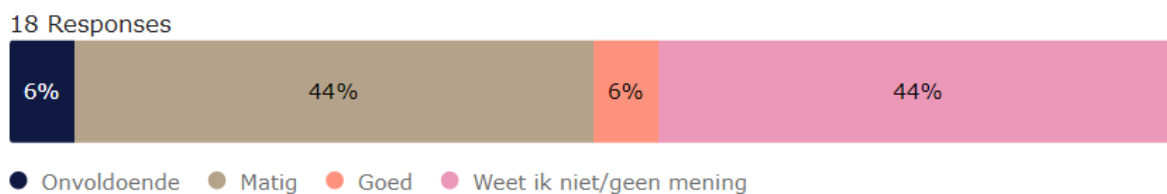
Figuur 3 Aandacht voor de risico's van ondermijning

We hebben raadsleden ook gevraagd naar de informatievoorziening over ondermijning. Ook hier zien we een wisselend beeld waarbij ongeveer de helft de informatievoorziening als onvoldoende of matig ervaart; 44% weet het niet/heeft geen mening. Uit de open antwoorden bij deze vraag komt naar voren dat de raad bij tijd en wijlen wordt bijgepraat, maar dat er geen vaste cyclus is op dit thema. Verantwoording over de uitvoering van de aanpak op het gebied van ondermijning gebeurt niet via een vaste planning-en-controlcyclus. Een deel van de raadsleden heeft daarom het gevoel dat ze niet goed worden meegenomen dan wel adequaat worden geïnformeerd over het thema. Tegelijkertijd geven verschillende raadsleden aan dat ze ook zelf om meer informatie kunnen vragen.

Uit de documentenstudie (en interviews) blijkt dat de raad in het verleden ook weinig gebruik heeft gemaakt van de (geijkte) raadsinstrumenten zoals moties, amendementen of raadsvragen. We hebben in het dossier slechts één motie aangetroffen. Deze motie 'Branchegerichte aanpak criminaliteit (9 juli 2020)' ging over het zojuist genoemde 'Raadsvoorstel Project vitale vakantieparken'. De raad verzoekt hierbij het college om actief en snel aansluiting te zoeken bij Gedeputeerde Staten om als gemeente Berg en Dal mee te mogen doen aan de pilot vitale vakantieparken.

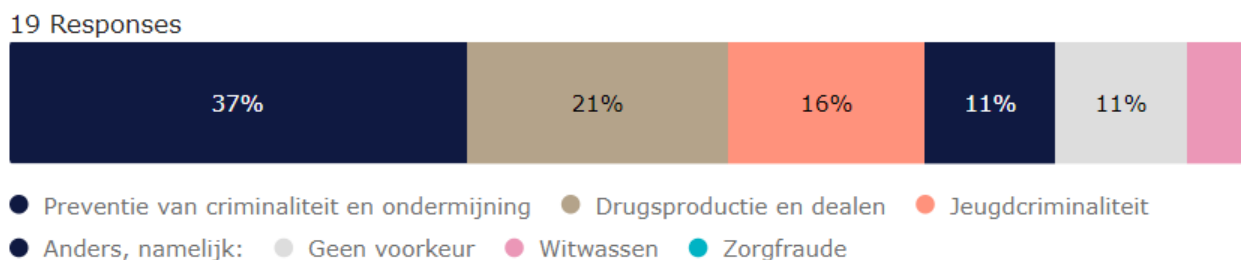
Figuur 4 Informatievoorziening (Kunt u hiermee uw werk als raadslid goed doen?)

Uit verschillende gesprekken komt naar voren dat de raad goed is betrokken bij het brede domein van veiligheid, maar dat de kennis en expertise op het gebied van ondermijning bij veel raadsleden ontbreken. Zoals in hoofdstuk 4 al aangekaart, hebben de huidige raadsleden recent geen training op ondermijning gehad. Wel heeft de raad een introductieprogramma doorlopen waarbinnen er aandacht was voor ondermijning en uitingsvormen in relatie tot de veilige publieke taak.

Het RIEC beschikt over een scala aan integriteitsproducten speciaal toegesneden op bestuurlijke en ambtelijke samenstellingen. De gemeenteraad heeft, voor zover ons bekend, geen RIEC of andere training gevolgd die te linken was aan de aanpak van ondermijnende criminaliteit.

Figuur 5 Waar moet de gemeente aandacht voor hebben in de aanpak tegen ondermijning?

Uit de enquête en de gesprekken blijkt dat de raad erg betrokken is bij het thema, maar als gevolg van de complexiteit van het dossier en de niet structurele informatievoorziening, is het moeilijk om goed aangehaakt te blijven, laat staan kaders te stellen of te controleren. Als het gaat om ondermijning heeft de raad het stuur dus nog niet in handen.

Bijlage 1 | Normenkader

Onderzoeksvraag		Norm ¹⁵
Bewustwording		
1	Heeft de gemeente Berg en Dal zicht op ondermijning c.q. ondermijnende criminaliteit?	• Er is sprake van een helder beeld ten aanzien van ondermijnende criminaliteit. • Er is sprake van een eenduidig beeld bij ondermijning. Er is een monitoringssysteem ingericht om de ontwikkelingen rondom ondermijning inzichtelijk te krijgen.
2	Is de gemeente voldoende (bestuurlijk) weerbaar tegen pogingen van ondermijning gericht tegen de gemeentelijke organisatie?	• Er is sprake van voldoende (bestuurlijke) weerbaarheid (dan wel toewerken naar). • Er is een heldere en concreet uitgewerkte lokale aanpak tegen ondermijning.
3	Is er binnen de gemeentelijke organisatie voldoende bewustzijn over de maatschappelijke risico's van ondermijning?	• De risico's van ondermijning zijn in kaart gebracht en bekend binnen de organisatie. • Er is sprake van navolgbaar en 'bewust' handelen ten aanzien van gesignaleerde risico's.
Beleid en uitvoering		
4	Wat is de effectiviteit van het beleid en de uitvoering ter bestrijding van georganiseerde criminaliteit?	• Er is sprake van een heldere en vastgestelde aanpak met duidelijke (vooraf vastgestelde) doelen en resultaten. • De gemeente heeft de doelen en beoogde resultaten vastgesteld in beleidskaders. • De gemeente heeft de beleidskaders vertaald naar uitvoeringsprogramma's. • Het beleid en de uitvoering daarvan worden door de gemeente gemonitord en geëvalueerd. • Er is sprake van samenhang en integraliteit van beleid en de uitvoeringsprogramma's van de gemeente zelf.
Gemeenteraad		
5	Wat is hierbij de rol van de gemeenteraad?	• Er is sprake van een aanpak waarin niet alleen organisatie en college, maar ook de (leden van de rol van de) gemeenteraad expliciet is meegenomen. • Er is voorzien in informatie die de gemeenteraad in staat stelt om het thema te volgen en zo nodig bij te sturen. • De gemeenteraad maakt passend gebruik van de instrumenten/bevoegdheden die zij vanuit hun kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol hebben.

¹⁵ Ten aanzien van ondermijning is er geen specifieke Materiewet, daarom is het lastig om harde normen te formuleren.

Bijlage 2 | Online enquête

Introductie

De Rekenkamer Berg en Dal laat een onderzoek uitvoeren naar ondermijning. Het onderzoek richt zich op de vraag in welke mate er sprake is van lokale ondermijning en in hoeverre de gemeente Berg en Dal hier voldoende (bestuurlijk) weerbaar tegen is. Met deze enquête verzamelen we een eerste input voor het vervolg van het onderzoek, waaronder de interviews. De enquête bestaat uit een aantal meerkeuzevragen met hier en daar de mogelijkheid tot toelichting en één open vraag. Het invullen van de enquête duurt maximaal tien minuten. Deze enquête is uiteraard anoniem en we gaan vertrouwelijk om met de antwoorden.

Vragen

Kennis van ondermijning

Vraag 1: In hoeverre bent u bekend met het begrip ondermijning?

Schaalscore 1 t/m 10:

1 = zeer slecht, 10 = zeer goed

Kunt u toelichten wat u onder ondermijning verstaat?

Zicht op ondermijning

Vraag 2: Wat zijn volgens u signalen van ondermijning? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- 1....
- 2....
- 3....
- 4. Ik heb geen idee

Kunt u dit nader toelichten?

Vraag 3: Wat is de kans op criminaliteit en ondermijning in de gemeente Berg en Dal?

- De kans is klein
- De kans is aanwezig
- De kans is groot
- Anders, namelijk ...

Vraag 4: Heeft u weleens verdachte feiten of omstandigheden in uw gemeente gezien die zouden kunnen duiden op ondermijnende activiteiten of georganiseerde criminaliteit?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet/geen mening

Vraag 5: Wat heeft u met deze signalen gedaan?

- Ik heb het gemeld bij de politie
- Ik heb het gemeld bij de gemeente
- Ik heb het gemeld bij een andere instantie
- Ik heb het besproken met familie/vrienden/kennissen
- Niks
- Ik weet niet waar ik het kan melden.

Vraag 6: Waar in de gemeente verwacht u dat ondermijning het meest voorkomt?

- Bedrijventerreinen/buitengebied
- Woonwijken
- Zorginstellingen
- Specifieke plek: ...
- Weet ik niet

Ervaringen en (bestuurlijke) weerbaarheid

Vraag 7: Heeft u in uw werk als raadslid zelf weleens te maken gehad met (een poging tot) beïnvloeding door middel van bedreiging/intimidatie/omkoping?

- Ja, meerdere keren
- Ja, een enkele keer
- Nee
- Dat wil ik liever niet zeggen

Kunt u dit nader toelichten?

Vraag 8: Waaruit bestond die intimidatie en wat wilde degene van u gedaan krijgen?
(U bent niet verplicht te antwoorden)

Kunt u dit nader toelichten?

Vraag 9. Wat heeft u toen gedaan? *Routing voor deze vraag alleen als aan de volgende voorwaarden is voldaan: antwoord was 'Ja, een enkele keer' of 'Ja, meerdere keren' bij vraag 8*

- Ik heb dit met de burgemeester besproken
- Ik heb dit met de griffier besproken
- Ik heb dit met mijn fractievoorzitter besproken
- Ik heb niets gedaan
- Ik heb iets anders gedaan, namelijk...

Vraag 10: Vindt u dat in de raad voldoende aandacht wordt besteed aan het thema ondermijning en de risico's daarvan?

- Ja,
- Nee
- Weet ik niet/geen mening

Kunt u dit nader toelichten?

Vraag 11: Hoe ervaart u de (tijdige) informatievoorziening over het thema ondermijning om zo uw rol als raadslid goed te kunnen uitoefenen?

- Onvoldoende
- Matig
- Goed
- Weet ik niet/geen mening

Kunt u dit nader toelichten?

Vraag 12: Waar moet de gemeente vooral aandacht voor hebben in de aanpak van ondermijning?

- Preventie van criminaliteit en ondermijning
- Drugsproductie en dealen
- Jeugdcriminaliteit
- Witwassen
- Zorgfraude
- Geen voorkeur
- Anders, namelijk...

Bijlage 3 | Bestudeerde documenten

Strategie-en visiedocumenten

- Coalitieplan 2022-2026 De wensen van nu versus de opgaven van de toekomst.
- Strategische agenda 2023-2026. Districtelijk Veiligheidsoverleg Gelderland-Zuid.
- Samen veilig vooruit. Integraal veiligheidsplan Tweestromenland 2023-2026.
- Kader aanpak mensenhandel. Gelderland-Zuid (2022).
- Beleidskader Recreatie en Horeca in het buitengebied (2022).

Beleid en aanpak

- Beleidsnotitie 'Aanpak Veilig Buitengebied' (datum onbekend).
- Plan van Aanpak Ondermijning Gelderland-Zuid. Meerjarenplan 2020-2022 (2020).
- Plan van Aanpak Ondermijning, thema Zorgfraude Gelderland-Zuid (datum onbekend).
- Plan van Aanpak Ondermijningsteam Tweestromenland 2022.
- Beleid PSA Gemeente Berg en Dal 2023

Regelingen en beleidsregels

- Beleidsregel Opiumwet (2019).
- Beleidsregels Wet Bibob Tweestromenland (2021).
- Algemene plaatselijke verordening (APV) van de gemeente Berg en Dal (2018).

Uitvoeringsdocumenten

- RIECON - Van signaal naar interventie. Werkproces Gelderland-Zuid (datum onbekend).
- Samen veilig vooruit. Uitvoeringsplan Tweestromenland 2023-2024.
- Werkplan Weerbaar Gelderland-Zuid 2023-2025 'Samen tegen ondermijnende criminaliteit'.
- Werkafspraken doorontwikkeling OTSL (september 2022).
- Werkproces Ondermijningsoverleg Tweestromenland (datum onbekend).

Jaarrekeningen en begrotingen

- Jaarrekeningen 2020-2022.
- Programmabegrotingen 2020-2024.

Voortgangsinformatie

- Tussenrapportages 2020-2023.
- Informatienota inspanningen en resultaten aanpak ondermijning (december 2022).
- Enquête Wet Damocles Omroep Gelderland (augustus 2023).
- Presentatie: Terugblik en toekomst Veilig Buitengebied GLD Zuid (november 2023).
- Cijfers Bibob 2018 - 2020.

Raadsstukken (2021 - 2023)

- Moties (zie paragraaf 7.2)
- Amendementen (zie paragraaf 7.2)
- Raadsvragen en antwoorden (zie paragraaf 7.2)
- Raadsmemo's (zie paragraaf 7.1)
- Raadsvoorstellen
- Raadsbesluiten

Bijlage 4 | Geïnterviewde personen

Gesprekspartners
Interne respondenten
Portefeuillehouder Veiligheid
Gemeentesecretaris
Beleidsmedewerker openbare orde en integrale veiligheid
Functionaris gegevensbescherming
Adviseur openbare orde en veiligheid
Medewerker rechtspositie/ARBO en Preventie
Externe respondenten
Ondermijning Coördinator Tweestromenland
Operationeel expert wijken

Bijlage 5 | Bestuurlijke reactie

De bestuurlijke reactie van het college geeft ons geen aanleiding tot het maken van aanvullende opmerkingen. Het is goed om te zien dat hetgeen door het college inmiddels is opgepakt en in gang is gezet, aansluit bij de door ons gedane opmerkingen.

www.bergendal.nl

Rekenkamer gemeente Berg en Dal
Dorpsplein 1
6562 AH GROESBEEK

Onze gegevens
Documentnummer: UIT-24-107567
Zaaknummer: Z-24-108867
Behandeld door: F. Thijssen
Verzonden op: 2 juli 2024
Uw gegevens
Uw brief van: 21 mei 2024
Uw kenmerk:

Onderwerp: Bestuurlijke reactie op Rekenkameronderzoek naar ondermijning

Geachte heer of mevrouw,

In uw brief van 21 mei jl. verzoekt u om een bestuurlijke reactie vanuit het college op de conclusies en aanbevelingen van het aangeboden rapport 'Rekenkameronderzoek naar ondermijning'. In deze brief geven wij u onze reactie.

Uw conclusies en aanbevelingen

Op basis van het uitgevoerde onderzoek met een inventariserend karakter heeft u de conclusies (kernboodschap en deelconclusies) en een vijftal aanbevelingen/ontwikkelpunten geformuleerd. In grote lijnen is de kern dat de gemeente Berg en Dal volop in ontwikkeling is als het gaat om de aanpak van ondermijning (basis is op orde), maar dat er nog wel stappen nodig en mogelijk zijn om de weerbaarheid te verbreden en deze beter te structureren en te verankeren binnen de gemeentelijke organisatie. Daarbij benoemt u in de aanbevelingen onder meer het komen tot een integraal informatiebeeld en deskundige (risico)analyse daarvan, een communicatiestrategie (bewustwording) en het aanscherpen van gehanteerd beleid en doelstellingen.

Bestuurlijke reactie

Wij herkennen ons grotendeels in de beschreven conclusies en betrekken uw aanbevelingen graag bij de lopende ontwikkelingen rondom weerbaarheid en aanpak ondermijning, die zowel op regionaal als lokaal niveau spelen.

Het is voor ons een bewuste keuze om op het thema ondermijning intensief samen te werken met de regiogemeenten binnen Tweestromenland en de regio Gelderland-Zuid. Ook de veiligheidspartners zoals RIEC, politie, OM, ODRN, Belastingdienst werken op die schaal. De structuur is hierop ingericht met het Ondermijningsteam Tweestromenland (OTSL incl. de regionale ondermijningscoördinator) en het Programma/werkplan Weerbaar Gelderland-Zuid, waaraan landelijke versterkingsgelden zijn toegekend. Binnen dit programma/werkplan wordt nu onder meer samengewerkt aan actualisering van specifiek beleid (o.a. drugs en BIBOB), voorbeelddocumenten, trainingen/opleidingen, bewustwordingscampagnes en incidentele inzet van specifieke deskundigheid/capaciteit (bijv. juridische of analysekracht). Deze vormen van ondersteuning bieden meerwaarde aan de lokale aanpak van ondermijning.

Een zeer recente ontwikkeling/afspraken is dat als uitvloeisel van een RIEC-onderzoek vanuit deze samenwerking een 'basisnorm weerbaarheid tegen ondermijning' wordt vastgesteld waar alle regiogemeenten in de komende periode naar toe gaan werken. Deze basisnorm zal de volgende vijf pijlers bevatten: bewustwording en organisatieontwikkeling, informatiepositie, beleid en handhaving, integere en veilige werkomgeving, communicatie.

Pagina 1 van 2

Postbus 20, 6560 AA Groesbeek
Dorpsplein 1, 6562 AH Groesbeek

Telefoon 14024
gemeente@bergendal.nl

IBAN NL78 BNGH 0285 0030 89
BTW 8547.30.357.B01

Zoals u ziet sluiten deze pijlers goed aan op de aanbevelingen/ontwikkelpunten die in uw rapport zijn benoemd. Wij zullen uw rapport dan ook zeker delen met de werkgroep die is belast met het opstellen van de 'basisnorm weerbaarheid tegen ondermijning', zodat zij de inhoudelijke aspecten hiervan nadrukkelijk kunnen meenemen in dit net opgestarte traject. Overigens verwachten we wel dat het realiseren van een dergelijke basisnorm op alle pijlers een meerjarig project zal zijn met de nodige lokale uitdagingen op o.a. organisatorisch, capacitair en financieel vlak.

We danken u voor het uitgebreide rapport en de inspanningen die u hiervoor heeft moeten doen en betrekken de inhoud bij de verdere (regionale en lokale) ontwikkeling van de brede aanpak van ondermijning en weerbaarheid.

Hoogachtend,

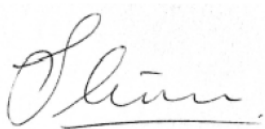
Burgemeester en wethouders van Berg en Dal,

De secretaris

De burgemeester

E.W.J. van der Velde

Mr. M. Slinkman

Reageert u op deze brief? Vermeld dan altijd het zaaknummer.

BMC

Databankweg 26D
3821 AL Amersfoort

Postbus 490
3800 AL Amersfoort

(033) 496 52 00
info@bmc.nl
www.bmc.nl

KvK BMC Advies 32078667
IBAN NL91 ABNA 0504035754
BTW NL80.86.63.598 B.01

Colofon

8 juli 2024

Classificatie : Vertrouwelijk

Naam adviseurs :

- Tom Plat
- Jorrit de Boer

Kenmerknummer : PO039126-2423

Kijk voor meer info op onze website: bmc.nl